

Novinky zahraniční knihovnické literatury

36. AHARONY, Noa. Librarians' attitudes towards marketing library services [Postoje knihovníků vůči marketingu služeb knihoven]. *Journal of Librarianship and Information Science*. 2009, vol. 41, no. 1, s. 39-50. ISSN 0961-0006. DOI 10.1177/0961000608096717.

Výzkum, o kterém článek pojednává, si vytknul za cíl zkoumat postoje knihovníků školních, vysokoškolských a veřejných knihoven k marketingu. Byl prováděn oddělením informační vědy Bar-Ilanovy univerzity ve městě Ramat Gan v Izraeli v prvním semestru akademického roku 2007. V Izraeli je kolem 5 000 knihovníků a výzkumníci rozeslali 200 dotazníků, které byly distribuovány prostřednictvím e-mailu, a dále doručili online dotazník 50 náhodně vybraným knihovníkům, kteří pracují v ústředních knihovnách ve středozemí a na severu a východě Izraele. Realizátoři průzkumu se rozhodli soustředit svou pozornost na knihovníky veřejných, vysokoškolských a školních knihoven a nikoliv knihoven odborných či administrativních, sloužících pracovníkům místních městských a ústředních úřadů, poněvadž chtěli zkoumat především odvětví, kde je více respondentů. Hlavní otázka, která byla sledována, je, zda autorita, kompetence a pravomoci respondenta nebo odpor ke změnám, ovlivňují postoje knihovníků k marketingu v knihovnách. Akce se zúčastnilo sto padesát šest respondentů a výzkumné nástroje představovaly dotazníky zaměřené na podrobnosti osobního charakteru, na odhalení extrovertních a introvertních rysů osobnosti respondenta, na postoje respondenta vůči marketingu v knihovnách, odpor ke změnám a rozsah autority, kompetenci a pravomoci respondenta. 29,5 % respondentů bylo ze školních knihoven, 25,6 % respondentů bylo z veřejných knihoven, 44,9 % z vysokoškolských knihoven, přičemž 16,2 % byli vedoucí pracovníci knihoven.

Mezi nejdůležitější zjištění výzkumu patří:

1. Knihovnici školních knihoven jsou nejvýše hodnoceni, pokud jde o autoritu kompetence a pravomoci.
2. Pokud se týká proměnné nazvané odpor ke změnám, byl pozorován významný rozdíl mezi knihovníky vysokoškolských knihoven a dalšími dvěma skupinami (knihovnici veřejných knihoven a knihovnici školních knihoven). Podle výsledků tohoto výzkumu jsou méně přístupní změnám ve srovnání s ostatními dvěma skupinami (školní knihovny, veřejné knihovny).
3. Pokud jde o míru rozhodnosti, byl zjištěn významný rozdíl mezi knihovníky školních knihoven a ostatními dvěma skupinami knihovníků. Knihovnici školních knihoven jsou podle zjištění tohoto výzkumu rozhodnější než ostatní knihovníci.
4. Knihovníci, kteří jsou extrovertnější, autoritativnější a ochotnější ke změnám, projevují také ve větší míře souhlasné postoje k marketingu.
5. Významná pozitivní korelace byla zjištěna mezi snahou hledání nových pracovních postupů a důležitostí marketingu. Čím vynalézavější knihovníci v tomto směru jsou, tím více chápou důležitost marketingu.
6. Čím mají knihovníci větší autoritu a pravomoc a čím jsou ochotnější ke změnám, tím více aktivity vyvinou za účelem propagace činnosti knihovny. Vedoucí pracovníci vyvíjejí více aktivit k propagaci a „prodeji“ činnosti knihovny než ostatní knihovníci.
7. Čím starší knihovníci jsou, tím mají větší autoritu, nicméně tím jsou také méně přístupní změnám.
8. Čím starší knihovníci jsou, tím větší význam přikládají marketingu.
9. Zdá se, že vedoucí pracovníci knihoven a zkušenější personál jsou v oblasti marketingu knihovny aktivnější.
10. Ti knihovníci, kteří jsou extrovertnější a mají větší autoritu (zkušenosti, znalosti, kompetence), vyvíjejí větší aktivity v oblasti marketingu.

Autor zdůrazňuje, že nejpozitivnějším přínosem výzkumu bylo odhalení pozitivní korelace mezi osobními charakteristikami respondentů (vyjádřenými v dotaznících) a postoji vůči marketingu v knihovnách. Můžeme podle něj obecně říci, že knihovník v informačním věku, by měl být kompetentní, rozhodný, ale ne příliš introvertní, aby mohl přežít, propagovat práci knihovny a obhájit svou pozici odborníka. Výsledky této akce navíc zdůrazňují, že zpracovávání koncepcí marketingu pomáhá samotným knihovníkům lépe pochopit jeho význam a důsledky pro přežití knihoven v 21. století.

Není pochyb o potřebě podpory knihovníků ze všech odvětví při uvádění jejich služeb na trh informací; jen tak si knihovny mohou udržet ústřední pozici jako poskytovatelé informací navzdory novým technologiím i v rámci jejich rozvoje. Článek doprovázejí četné tabulky a obsáhlý seznam literatury.

37. BAUMBACH, Donna J. Web 2.0 & you [Web 2.0 a vy]. *Knowledge Quest*. 2009, vol. 37, no. 4, s. 12-19. ISSN 1094-9046.

World Wide Web za posledních deset let urazil velmi dlouhou cestu. Z počátku byly stránky těžko upravitelné, na webových stránkách většina lidí pouze četla informace, menšina je vytvářela. Tvůrci vlastních webových stránek knihovny se naučili programovat v HTML nebo používat WYSIWYG (What You See Is What You Get – Co vidíš, dostaneš), editační software k tvorbě převážně statických stránek. V jiných případech knihovníci poskytli obsah a správci nebo majitelé stránek pro ně kódovali pole a upravovali webové stránky. V posledních třech až čtyřech letech umožnil AJAX a další technologie vytváření webových aplikací, které komunikují se serverem, což proměňuje státnosti prvků. Tyto aplikace, souhrnně označovány jako nástroje Web 2.0, umožňují interaktivitu a jednoduché vytváření obsahu příspěvovateli, bez znalosti programování. Software se stal službou poskytovanou skrze internet, tzv. cloud computing. Web 2.0 nabízí i sociální složku – pedagogové a jejich studenti mohou vzájemně spolupracovat a sdílet práci. Chcete získávat lepší výsledky z výzkumu a studentských projektů? Nasměrovat studenty od vyhledávání informací k jejich vytváření a používání? Vytvářet webové stránky během několika sekund, publikovat informace, obrázky, videa, hypertextové odkazy a zvuk? Sdílet informace a práci se svými kolegy na intranetu? Pokud chcete tohoto dosáhnout, začněte používat nástroje Webu 2.0. Hlavními důvody nevyužívání nástrojů Webu 2.0 v mediálních centrech školních knihoven bývá: nepřístupnost nástrojů škole/blokace (blogy a stránky pro sdílení videa, např. YouTube, nejsou přístupné ze školních počítačů), narušení neformálního profesního rozvojového času (zvyšující se nároky na snižující se počet zaměstnanců, menší rozpočty, omezený čas mediálních specialistů k prozkoumání nástrojů Webu 2.0), nedostatek vzdělávacích příležitostí (žádné nebo špatné školení o používání webových nástrojů), nedostatek znalostí (špatná informovanost). Většina webových nástrojů je zavedena jako testovací beta verze, tudíž s nimi může specialista experimentovat téměř okamžitě a ve skutečnosti tak může pomoci upravit podobu konečné verze prostřednictvím zpětné vazby s vývojovým týmem. Web 2.0 je digitální hřiště pro sebe vyjadřování v různých způsobech, podporuje tvůrčí vyjadřování, autentické publikum i užitečnou zpětnou vazbu. Studenti mohou vytvářet a sdílet prezentace, zveřejňovat fotky, eseje a básně, nahrávat hudbu, upravit stávající práce nebo kombinovat materiály a vytvořit nové, podělit se o vlastní práce, a zjistit, co vytvořili ostatní. Jelikož nic není konečné a vše je možné upravovat, lze se dozvědět, jaký vliv má jejich práce na ostatní – tvůrci mohou využít komentáře, hodnocení a diskuse ke zlepšení a zdokonalení skriptů, znaků, animace, videa, příběhů či prezentací. Sociální charakter většiny nástrojů Webu 2.0 poskytuje nové způsoby a interakce a sdílení dat a informací. Nástroje Webu 2.0 poskytují příležitost přivzvat knihovnu mediálních služeb do 21. století a využít sílu interaktivních digitálních zdrojů ke skutečné moci knihovny. Tyto nástroje nám pomohou být produktivnějšími a konkurenceschopnějšími, komunikovat mezi studenty a učiteli, a poskytnout nové způsoby přístupu, vytváření informací, zapojení do dialogu a vytvářet komunitu.

38. BAWDEN, David; ROBINSON, Lyn. The dark side of information : overload, anxiety and other paradoxes and pathologie [Temná strana informací : přetížení, úzkost a další paradoxy a patologie]. *Journal of Information Science*. 2009, vol. 35, no. 2, s. 180-191. ISSN 0165-5515.

Článek přináší některé hlavní otázky a problémy týkající se komunikace zaznamenaných informací a naznačuje možnosti jejich řešení. Informační prostředí, ve kterém probíhá komunikace informací, se posunulo s příchodem webu od papírového k digitálnímu. S rozšířením nástrojů Webu 2.0 jej ovlivnily sociální sítě. Komunikace sdílení informací se staly mnohem běžnějším jevem, než jak tomu bylo v dosud tradiční oblasti výměny informací, založené na papírovém publikování. Informační specialisté zaměřili pozornost na otázku přístupu k informacím a někdy sami vytvářeli problémy, aby mohli hledat a navrhnout jejich řešení. Jedním takovým problémem byla digitální diskriminace, resp. sociální pohled na otázku rovnosti přístupu k internetu a vznikl tak problém informační chudoby a nedostatku informační gramotnosti, který se pak následně snažili odstraňovat. Pravdou

je, že informační prostředí s sebou nese řadu patologií, které je vhodné identifikovat na základě systematického výzkumu. Kvantita poskytovaných informací se změnila na povodňový proud. Přetíženost informacemi je jedním z patologických jevů doprovázejících rozvoj informační společnosti. Již v roce 1948 si Královská společnost v Británii uvědomila záplavu informací, která doprovází vědeckou aktivitu. Počátkem devadesátých let se o přetíženosti informacemi hovořilo jako o vážném problému. Vždyt týdenní vydání New York Times obsahuje více informací, než by vstřebal průměrný člověk v 17. století. Angličtina obsahuje pětkrát více slov (50 000) než v době Shakespearové. Fondy knihoven se od roku 1876 zdvojnásobily a v posledních třiceti letech bylo vyprodukováno více informací než za předchozích 5000 let. Databáze a internet obsahují informace v řádu exabytů. Rozmanitost a množství přístupných informací vede často k jejich degradaci. Přetíženost informacemi, podle výzkumu Reuters, způsobuje ztrátu pracovního uspokojení, narušuje mezilidské vztahy, poškozuje zdraví a odsunuje potřebná rozhodnutí pro množství informací, které je nutné absorbovat. Přetíženost informacemi vyvolává informační úzkost způsobenou stresem a neschopností najít, porozumět a využít informace. Jedním z termínů vyjadřujících přetíženost informacemi je „infobezita“ projevující se konzumací nekvalitních a rychle zhltnutých informací a vyhýbání se informacím podstatným a relevantním. K přetíženosti informacemi nemalou měrou přispívá Web 2.0, který na jedné straně rozvíjí sociální sítě a spolupráci, na druhé straně je zahlcen nepřehledným množstvím informačních marginálií. Blogy se hemží pseudoinformacemi a plytkou osobní prezentací. Sociální záložkování a tagování je považováno za ztrátu identity a ignoranci autority, objektivní přístup k pořádání informací je nahrazen přístupem subjektivním. Nástroje Web 2.0 podporují informační prostředí spočívající na „plytkých novinách“. Podcasty a technologie RSS jsou příklady dekontextualizace informace. Přetíženost informacemi nemusí být synonymem pro pracovní přetíženost. Pracovní přetížení lze řešit zpomalením tempa a vyvážením pracovního a osobního života. Rovněž požadavek informační gramotnosti by měl být spíše směřován na gramotnost samu coby součást všeobecného vzdělání. Přístup k informační gramotnosti je až příliš „knihovnostředný“. Omezují se na řetězec „informační potřeba – výběr kvalitního informačního zdroje – vyhodnocení informací – organizování a ukládání informací – komunikace a využití informací“. Problému informačního přetížení by pomohlo větší porozumění povaze informačního chování člověka.

39. BÉRARD, Raymond; GIBERT, Julien. Le Sudoc dans Google Scholar [Sudoc v Google Scholar]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2008, t. 53, n° 2, s. 64-66. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2008-02-0064-011>>. ISSN 0006-2006.

První kontakty francouzské ABES (Bibliografická agentura pro vysoké školství) se společností Google ohledně indexování systému univerzitních katalogů Sudoc nástrojem Google Scholar se datují na počátek roku 2006. Jejich podnětem byla skutečnost, že minimum studentů a vědeckých pracovníků začíná své rešerše v katalogu knihovny, a také fakt, že společnost Google v té době poměrně úspěšně spolupracovala s dvanácti evropskými státy (mezi nimi byla i Česká republika) na projektu indexace národních souborných katalogů Library Link. Cílem kontraktu, který byl podepsán na konci října roku 2006, bylo zajištění indexování dat ze systému Sudoc v Google Scholar. Podepsání kontraktu však předcházela právnícká expertiza nabízené licence, která měla zajistit ochranu zájmů zúčastněných stran (agentury ABES, knihoven sítě Sudoc a dodavatelů dat, z nichž nejvýznamnějším je Francouzská národní knihovna). I další obavy byly rychle rozptýleny: nabízená licence nebyla exkluzivní, systém Sudoc tedy mohl být indexován i jinými vyhledávači, které nabízejí podobné služby; Google si nefaktoval žádné poplatky; ABES mohl v případě problémů jednoduše odstoupit od smlouvy s výpovědní lhůtou 60 dnů. Způsob vyhledávání je jednoduchý: na základě zadání vyhledávacího termínu Google Scholar zařadí mezi výsledky vyhledávání odkazy na záznamy v Sudocu a jejich lokalizaci v knihovnách. Viditelnost informačních zdrojů knihoven v síti Sudoc je tak mnohonásobně navýšena. Přesto jeden nedostatek zůstává: jestliže je Sudoc systematicky a defaultně zařazován do výsledků vyhledávání uskutečněných na francouzském území, není tomu tak u uživatelů, kteří konzultují Google Scholar v ostatních zemích. Tito uživatelé musí nejprve zaškrtnout Sudoc v seznamu katalogů nabízených k prohledávání. Výměna dat se společností Google je uskutečňována ve formátu XML, který povoluje strukturaci informací a podporuje výměnu dat přes Internet. Formát MARC, který je bibliografickým formátem užívaným v systému Sudoc, může být převeden do XML: užívaným formátem je tedy XML, ale slovník MARCu je zachován. Podstatou je extrakce záznamů z báze Sudoc ve formátu MARC. Ke kompletní extrakci celé báze docházelo v době vydání článku jednou za semestr,

současné byly každý měsíc extrahovány nejnovější záznamy báze. Po devíti měsících byla vypracována bilance vzájemné spolupráce: hlavní rezerva spočívala v neúplné indexaci systému Sudoc v Google Scholar. Z tohoto důvodu probíhaly následně diskuze se společností Google. Přesto se z pohledu agentury ABES jedná o strategický krok k zajištění lepší viditelnosti informačních zdrojů francouzských univerzitních knihoven na webu.

40. BJØRNER, Susanne. Thinking About Culture and Language : The European Library and Europeana [Myšlení o kultuře a jazyce : Evropská knihovna a Europeana]. *Searcher : The Magazine for Database Professionals*. 2009, vol. 17, no. 6, s. 33-40. ISSN 1070-4795.

Evropská knihovna (The European Library, dále TEL), fungující od r. 2005, byla, a stále je projektem Konference evropských národních knihovníků (<http://www.cenl.org>), a tak poskytuje integrovaný přístup do digitálních i nedigitálních sbírek členských národních knihoven. Prioritou TEL je služba „sdruženého katalogu“ (bibliografický portál pro všechny katalogy představující pracovní sbírky svých členských knihoven). Portál také slouží jako prezentace úsilí digitalizace knihoven. V roce 2005, kdy začaly fungovat stránky, TEL využívala anglická, francouzská a německá rozhraní, a měla 13 řádných členů otevírající své národní knihovní sbírky prostřednictvím portálu. Do března 2009 se počet účastníků rozšířil na 38 evropských národních knihoven. Europeana (<http://europeana.eu>) je novější než TEL; slavnostně se otevřela v listopadu 2008, pak ale byla okamžitě zavřena z důvodu kapacitních problémů. Europeana je stále považována za prototyp s plány na spuštění do r. 2010. Díky finanční spolupráci s Evropskou unií umožňuje přístup k 5 milionům digitálních objektů z knihoven, muzeí, archivů a audiovizuálních sbírek ve 27 členských zemích EU; podporuje formáty pro filmový materiál, fotografie, obrazy, zvuky, mapy, rukopisy, knihy, noviny a archivní dokumenty. Na Europeaně se v současné době podílí zhruba 90 institucí. Portál zahájil rozhraní s dispozicí 21 úředních jazyků EU, od dubna 2009 podporuje 26 jazyků. Europeana je omezena na členské země EU (v současné době 26), Evropská knihovna rozpoznává 48 národních evropských knihoven (v současné době disponuje sbírkami 38 z nich). Cílem Europeany jsou předměty v muzeích, archivech a audiovizuální sbírky; TEL je zaměřena na knihovní fondy a společný bibliografický přístup k záznamům. Tyto dva projekty sdílejí některé své cíle, pracovní místa a personál. Jill Cousins je programový ředitel pro oba projekty, které sídlí v Koninklijke Bibliotheek (národní knihovna Nizozemska, Haag). Oficiální slovo v jazykové politice dostala EU, která má v současnosti 23 úředních jazyků. TEL (http://www.theeuropeanlibrary.org/portal/organisation/policy/policy_en.html) i Europeana (<http://www.europeana.eu/portal/languagepolicy.html>) publikují na stránkách svoji jazykovou politiku se shodným cílem: poskytnout veřejnosti hledané informace ve vlastním jazyce. Urgentní informace nebo informace s krátkou životností se objeví pouze v angličtině (v angličtině se např. objevily první zprávy, zatímco byla Europeana v režimu offline), průzkumy o stránkách pouze v možných jazycích (tedy v jazycích EU), správa stránek a technické informace budou zachovány jen v angličtině jako „pracovní jazyk“ každého subjektu. TEL určuje limity: v sekci Knihovna ukazuje mapu Evropy a adresář anglicky, francouzsky a německy, zatímco Výstavy jen v angličtině. Evropská knihovna umožňuje uživateli zvolit jazyk na vstupní stránce do TEL, seznam je řazen dle názvu jazyka. Občas dochází k prolínání dvojjazyčných vět, což může být způsobeno stanovenými limity v automatickém překladu a selhání odpovědného člověka na přezkum a revizi. V uživatelské příručce je vysvětlena jiná forma mnohojazyčnosti, pomoc (důvod, proč je část v angličtině a další ve 21 jazycích). Vlastností, která si zaslouží pozornost, je virtuální klávesnice, která umožňuje uživatelům zadávat specifické dopisy unikátní pro některé jazyky, bez nutnosti přístupu ke klávesnici daného jazyka a bez znalosti daných klávesových kódů, a tak můžete přepínat mezi jednotlivými jazyky přímo na obrazovce. Europeana sdílí stejné ambice jazykové politiky jako TEL, její jazykové menu obsahuje 26 jazyků. Europeana je více vizuální než TEL a vyhledávání přes rozhraní je snadné a rychlé. Vyhledávání náhledů digitálních objektů, nikoli bibliografických záznamů, získáte při vyhledávání ve sbírkách národních knihoven, přičemž se výsledky zobrazí v tabulce nebo v seznamu. Poté máte možnost výsledky hledání limitovat podle jazyka, země, data, poskytovatele nebo typu. Obě, Europeana i Evropská knihovna se pokouší nabízet vyhledávání ve všech svých členských jazycích (volbu jazyka nabízí již hlavní menu). Jazykové politiky usilují o úplný překlad, s projektem poskytování infrastruktury, kde angličtina funguje jako pracovní jazyk, přičemž členské instituce plně podporují funkčnost vlastních stránek a dokončení vlastních překladů.

41. BORNETT, Christiane. L'externalisation du choix des livres : une expérience en Allemagne [Outsourcing výběru knih : zkušenost v Německu]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2008, t. 53, n° 2, s. 25-27. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2008-02-0025-003>>. ISSN 0006-2006.

Snižování rozpočtu jako následek sjednocení Německa vedlo berlínskou ústřední knihovnu pro děti a mládež Friedrichshain-Kreuzberg k převedení činnosti akvizice na místní knihkupectví dětské literatury. Pracovníci knihkupectví dobře znají sociální problémy, které se v oblasti vyskytují: žije zde mnoho přistěhovalců z Turecka, arabských zemí, uprchlíci z východní Evropy a zemí bývalé Jugoslávie, imigranti z Vietnamu. Knihovníci vytvářejí rozličné akviziční profily: na každý rok určí několik segmentů, do kterých chtějí investovat (první čtení, romány pro děti, naučné knihy atd.), které blíže specifikují (např. běžný život, bourání klišé, multikulturní tematika, všechna díla Astrid Lindgrenové a další). Pracovníci knihkupectví pak prozkoumají novinky a nové edice z každého segmentu, vyberou samotné tituly a pravidelně je knihovně na základě předem dohodnuté částky dodávají. Výsledkem je oboustranná spokojená spolupráce: specializovanému knihkupectví je částečně zajištěna existence a knihovníci mohou i přes stále se snižující počet pracovníků investovat více času a energie do rozvoje čtenářství dětí z rozličných sociálních skupin imigrantů. Protože tyto děti často nastupují do školy s nedostatečnou znalostí němčiny, zdá se být tato činnost v knihovně Friedrichshain-Kreuzberg dlouhodobě klíčovou.

42. BOSC, Aurélie. Le réseau des bibliothèques publiques de Singapour : ou le succès du trio convivialité, automatisation, innovation [Síť veřejných knihoven v Singapuru : neboli úspěch trojice vstřícnost, automatizace, inovace]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2008, t. 53, n° 2, s. 68-77. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2008-02-0068-001>>. ISSN 0006-2006.

Článek popisuje velice úspěšný vývoj knihovní sítě v Singapuru mezi roky 1996 a 2005. Pod vedením National Library Board (NLB) byl během jednoho desetiletí kompletně transformován stav veřejných knihoven v Singapuru: bylo založeno více než třicet nových veřejných knihoven, Národní knihovna získala novou budovu (2005), počet vstupů do knihoven se znásobil 3,5krát, knihovní sbírky 1,6krát a konečně v roce 2004 tvořili aktivní uživatelé knihoven 26 % populace. Klíčovými faktory tohoto ohromujícího úspěchu se zdají být vstřícnost, centralizace, automatizace a inovace. V ekonomice založené na znalostech mají knihovny své místo. Strategický plán „Library 2010 : Knihovny pro život, znalosti pro úspěch“, který byl uveden roku 2005, zdůrazňuje důležitost zpřístupňování informací a znalostí všem obyvatelům, využití technologií jako nástroje spolupráce, podporu celoživotního vzdělávání, oživování znalostí, podporu představitosti a kreativity a další. Co se týká struktury fondů, je počet exemplářů knih v síti mnohem důležitější než počet titulů. Příčinou je vysoká poptávka po novinkách; kniha většinou nezůstává na oddělení déle než čtyři roky. Poté je odeslána do skladu knihovní sítě nebo určena ke každoročnímu prodeji knih. Centrální fungování veřejných knihoven NLB také snižuje náklady: katalogizace je zajištěna outsourcingem a akvizice a fyzické zpracování knih jsou zajištěny technickými službami Changi. Je však obtížné vysvětlit, proč je v síti tak malá nabídka audiovizuálních dokumentů. Nabídka CD a DVD je velice limitovaná, navíc výpůjčka těchto dokumentů je placená a vyhrazená pro „Premium Members“. Jedním z důvodů může být příliš složitá legislativa upravující autorská práva. Jedním z nejviditelnějších zlepšení za uvedené desetiletí je téměř úplné vymizení front u výpůjček a vracení knih. Řešením byla automatizace těchto služeb a implantace systému RFID (radiofrekvenční identifikace). V roce 1998 se zde jednalo o jeho světovou premiéru v knihovnách. Dnes je každá knihovna vybavena vnějším automatem pro vracení knih a výpůjčními automaty na každém patře knihovny. Velká pozornost je věnována kvalitě služeb a spokojenosti uživatelů, typickým prvkem je také velmi omezená přítomnost knihovníků ve veřejných prostorách knihoven. Knihovna v Sengkangu představuje vrchol automatizace: knihovna bez knihovníků. Dva vrátní, kteří zajišťují bezpečnost, mají základní vzdělání, aby mohli odpovědět na otázky uživatelů, řazení knih je zajišťováno dvěma osobami, zbytek služeb je automatizován. Na rok 2008 byla plánována inaugurace digitální knihovny vybavené platformou pro jedinečný přístup k digitálním zdrojům. Citujme například archivaci webu, digitalizaci denního tisku, uvedení služby znalostního managementu aj. V Singapuru jsou pojmy „ekonomika“ a „leadership“ klíčovými, a to i v oblasti knihoven. Jedním z markantních aspektů koncepce veřejného čtenářství je formování populace k ekonomickým cílům. Důležitá část strategického

plánu „Library 2010“ je věnována rozvoji služeb podnikům. NLB prodává bibliografické zprávy vládním agenturám a soukromým podnikům. Společnost Cybrarian Ventures, majetek NLB, nabízí konzultační služby, nabídky řešení a další služby. Odběratele nachází ve Spojených státech, Číně, Thajsku a jiných státech. Jedním ze silných stránek NLB je jeho oddělení Technologie a inovace. Jeho úkolem je řešit problémy zaměstnanců v terénu, využívat představivost a experimentovat. Mezi dalšími projekty bychom mohli uvést například projekt „Smart Shelf“, který využívá technologii RFID pro lokalizaci dokumentů v knihovně nebo platformu typu otázky-odpovědi. Uživatel se tak má stát co nejvíce soběstačným při hledání dokumentů. Hlavním cílem NLB je přiblížit knihovny uživatelům a motivovat je k jejich návštěvě. V Singapuru je vzdělaný občan, který má přístup k síti knihoven a ovládá vyhledávání informací, potenciálním tvůrcem bohatství a je schopen ekonomicky své znalosti zhodnotit na mezinárodní scéně. Kvalita sítě veřejných knihoven je vládou považována za jeden z klíčů k tomuto úspěchu, páku, která umožní Singapuru dosáhnout, ba dokonce dostat se nad úroveň ekonomik na Západě.

43. BIRDI, Briony; WILSON, Kerry; TSO, Hin Man. The nature and role of empathy in public librarianship [Povaha a role empatie ve veřejném knihovnictví]. *Journal of Librarianship and Information Science*. 2009, vol. 41, no. 2, s. 81-89. ISSN 0961-0006.

Článek informuje o dvou studiích, z nichž první se zaměřuje na zkoumání role empatie ve veřejném knihovnictví (Studie 1) a druhá na zkoumání role empatie ve službách knihoven menšinovým etnickým skupinám (Studie 2). Studii 1 lze podrobněji charakterizovat jako zprávu o dvouletém národním průzkumu vlivu postojů personálu na účinnost příspěvku veřejných knihoven ke strategii sociální inkluze ve Velké Británii a jejím cílům. Obecným cílem bylo pak zkoumání postojů personálu veřejných knihoven ke koncepci sociální inkluze. Studie 2, která je vlastně disertační prací, byla zpracovávána se zřetelem ke zkoumání rozsahu schopností pracovníků veřejných knihoven cítit se a vytvořit pro uživatele etnických menšin přívětivější prostředí, které jim napomůže k lepší integraci do společnosti. Velmi důležitou součástí článku je také kapitola věnovaná průzkumu relevantní literatury. Pokud jde o metodologii, autoři informují, že bylo využito především kvalitativní metodologické struktury, neboť podle vyjádření několika autorit zabývajících se touto problematikou nelze určité zkušenosti smysluplně vyjádřit čísly. Přijetí kvalitativního přístupu umožňuje podle autorů shromáždění dat, která jsou přizpůsobitelná a citlivá ke společenskému kontextu. Studie 1 využila 5 výzkumných metod: 1) kvantitativního národního výzkumu, 2) řízených rozhovorů, 3) práce s cílovými skupinami se stratifikovaným vzorkem personálu, 4) přehledu literatury a 5) sledování volných míst. Studie 2 volila formu případové studie, často užívané při výzkumech tohoto typu. Zjištění obou studií přinesla tyto poznatky:

- mnoho knihovníků se považuje a je kolegy a uživateli považováno za schopné empatie při jednání s veřejností;
- empatie hraje důležitou roli při efektivnější komunikaci mezi personálem knihovny a uživateli, bez ohledu na to, zda je nebo není angličtina jejich mateřským jazykem;
- vhodný vzdělávací program pro personál veřejných knihoven by neměl být zaměřen konkrétně na empatii, ale spíše na školení v oblasti „kulturního povědomí“, které se soustředí na porozumění kulturám jiných národů. Lektory jednotlivých přednášek by pak měli být příslušníci těchto etnik;
- z důkazů, které přinesly obě studie, vyplynulo, že by bylo obtížné „naučit personál empatii školením zaměřeným na rozvoj emocionálních reakcí, které jsou formovány a ovlivňovány strukturou osobnosti, vírou a některými dalšími vlastnostmi jednotlivce.“ Nicméně rozvoj určitých empatických dovedností může být stimulován tak, že se personálu poskytnou náležité poznatky a podrobné informace, které jej zapojí do rozhodovacích procesů a usnadní zdokonalení patřičných dovedností. Výsledkem naznačených stimulačních kroků na tomto úseku podle autorů může být zvýšení úrovně empatie personálu vůči všem komunitám a uživatelským kategoriím knihovny, pokud je ovšem ochotný a má přirozené schopnosti k dosažení tohoto cíle.

44. CAVALLER, V. Scientometrics and patent bibliometrics in RUL analysis : a new approach to valuation of intangible assets [Scientometrie a patentová bibliometrie v analýze zbývajících dob použitelnosti : nový přístup při určování hodnoty nehmotného vlastnictví]. *VINE*. 2009, vol. 39, no. 1, s. 80-91. ISSN 0305-5728.

Hodnota duševního vlastnictví je vyjádřitelná především skrze hodnotu tržní. Průmyslové vlastnictví,

patenty, ochranné známky, frančizy procházejí životním cyklem, který ovlivňuje jejich tržní hodnotu, kterou lze definovat na čtyřech principech. Čistá tržní hodnota je určena cenou, na kterou prodejce a prodávající dobrovolně přistupují. Investiční hodnota je založena na očekávaném zisku. Čistá hodnota produktu je určována účetním postupem. Vnitřní hodnota produktu předpokládá budoucí zisk – patří sem např. ochranné známky, autorská práva, podíl na trhu apod. Tady lze jen stěží přesně určit hodnotu. Životní cyklus nehmotného produktu ovlivňuje jeho hodnotu. Je určen dobou, po kterou lze produkt plně užívat a po kterou je ziskový (v případě průmyslového vlastnictví se jedná o množství produktů plynoucí z využití patentu). Životní cyklus může být předem časově omezen nebo neomezený. Může se rovněž jednat o zbytkovou hodnotu, kdy je produkt na konci svého životního cyklu, nebo jeho životní cyklus je definitivně skončený a hodnota je nulová. S využitím patentové scientometrické a bibliometrické analýzy lze odhadnout zbývající dobu využitelnosti produktu pro určení hodnoty nehmotného vlastnictví. Technologický životní cyklus nehmotného produktu je ovlivněn technologickými změnami a vědeckým vývojem. Scientometrie zde sleduje nárůst, či pokles vědeckého zájmu. Údaje využitelné pro odhad životního cyklu lze získat z recenzovaných časopisů, patentových přihlášek, obchodních kontraktů a obchodních zpráv. Kvantitativní bibliometrická a scientometrická analýza vědecké produkce, patentových přihlášek, průmyslových vzorů a ochranných známek umožňuje predikci výzkumu a vývoje, lze ji využít při odhadu vývoje trhu. Aplikace informetrických metod na poli elektronické komunikace je stále důležitější, s jejich využitím lze zpřehlednit konkurenční prostředí a identifikovat příležitosti.

45. COYLE, Karen. The Library Catalog in a 2.0 World [Knihovní katalog ve světě 2.0]. *The Journal of Academic Librarianship*. 2007, vol. 33, no. 2, s. 289-291. Lit. a pozn. 14. Pro oprávněné uživatele dostupné také ze systému ScienceDirect: <<http://www.sciencedirect.com/>>. Preprint dostupný na World Wide Web: <http://www.kcoyle.net/jal_33_2.html>. ISSN 0099-1333. DOI 10.1016/j.acalib.2007.02.003.

Vzhledem ke skutečnosti, že pozornost uživatelů se odklonila od knihoven k jiným zdrojům informací, neměli bychom se ptát, jak přilákat uživatele do knihoven, ale jak knihovnu dostat k uživateli. V té souvislosti probíhá řada diskusí týkajících se budoucnosti katalogu. Podle autorky hraje důležitou roli Web 2.0 – neexistuje jediná všeobecně uznávaná definice Webu 2.0, jsou však vyzdvihovány jednotlivé vlastnosti aplikací Webu 2.0 (aplikace je k dispozici prostřednictvím webu, jedná se o službu, nikoliv o produkt, není omezena na jediný software či stroj, je otevřená a sdílená, její součástí jsou uživatelé ve skupině a sociální interakce, uživatelé poskytují obsah a přidávají hodnotu). Rovněž tak neexistuje definice Knihovny 2.0, je však možné konstatovat, že důležitou charakteristikou je provázanost služeb poskytovaných knihovnou s webem. Podle autorky příspěvku jsou v diskusi o Knihovně 2.0 zejména dvě podnětné myšlenky: 1) knihovní katalog ve smyslu seznamu položek, která má knihovna ve svém fondu, již nepředstavuje hlavní službu pro uživatele a 2) filozofie 2.0 zdůrazňuje sociální aspekty informací (např. recenze, doporučení či tagování). Tradiční knihovní katalog je však nástroj 1.0, jedná se o koncept reprezentace knihovního fondu, který vychází z předpokladu, že uživatel chce najít něco, co má knihovna ve svém fondu. Autorka vyjadřuje přesvědčení, že nejlépe aspektů 2.0 v oblasti knihovních technologií v sobě zahrnuje technologie OpenURL, která umožňuje propojení licencovaných zdrojů a uživatele knihovny. Díky tomu uživatel obdrží službu nabízenou knihovnou, aniž by vědomě vstoupil do knihovního katalogu, proto se jedná o skvělý příklad knihovny jdoucí za uživatelem. Uživatelé 2.0 očekávají nalezení komunity v cíli své elektronické cesty, očekávají také interakci s informačními zdroji. Většina knihovních katalogů však není sociální, neumožňuje ani elektronický ekvivalent poznámek na druhé straně katalogizačního lístku. Uživatelé také rádi sdílejí své informační zdroje a kombinují je se zdroji ostatních uživatelů – v tomto směru lze zmínit např. službu Librarything (<http://www.librarything.com/>). V příspěvku je také zmíněna studie OCLC týkající se vnímání knihoven uživateli (<http://www.oclc.org/reports/2005perceptions.htm>) – studie ukázala, že většina (84 %) dotázaných uživatelů při vyhledávání informace jako první použije vyhledávač, pouze 1 % při vyhledávání nejprve navštíví web knihovny.

46. COYLE, Karen. Managing Sameness [Zvládání totožnosti]. *The Journal of Academic Librarianship*. 2008, vol. 34, no. 5, s. 452-453. ISSN 0099-1333.

Autorka v úvodu zdůrazňuje, že po celé dějiny se knihovny potýkaly s totožností v nejrůznějších

souvislostech služeb knihoven. Katalogizace v knihovnách podle ní slouží k tomu, aby identifikovala záznam na základě metadat. Také se to týká případu identifikace téhož autora různých děl a děl, která se vztahují k témuž tématu. Totožnost může podle jejího názoru také mít širší rozměr jako například, když knihovny pořádají fyzické fondy a pracují s tímž označením žánru („detektivky“) nebo uživatelské kategorie („dospívající mládež“). Určování totožnosti, píše Karen Coyle dále, je v současné době úkolem, který nemůže být lehce zvládnut pouze manuálně a otázka určování totožnosti je často mnohem komplikovanější než tomu bylo kdykoliv v minulosti a vyžaduje technologické řešení. V dalším textu je pak upozorněno na to, že když určujeme totožnost, obvykle pracujeme s metadaty, která zastupují publikovanou práci a jsou pouze „limitovanou náhradou“ zdroje samotného a že ve skutečnosti jsou jen zřídka dva záznamy metadat identické. Stížnosti zaměřené na míru duplicit v OCLC WorldCat jsou podle Karen Coylové vlastně prohlášeními o variacích v popisech dokumentů, které ztěžují algoritmizaci určování totožnosti. Nepřesnosti v této oblasti znamenají, že odpověď na otázku: „Představují tyto dva záznamy tenýž dokument?“ by mohla být ano, ne nebo možná. Základním faktorem rozhodnutí ve věci totožnosti bude podle ní to, jak naložíme s případem „možná“. V situaci, kdy systém uchovává jen jeden záznam pro každý soubor „stejných záznamů“ (jako např. OCLC), které byly identifikovány, jsou podle jejich zkušeností neshody opravdu osudné, protože neexistuje způsob, jak nahlédnout do celé řady variant záznamů, které mohou představovat různou publikaci. Navrhuje tudíž pojednat případy „možná“ jako „ne“, aby se zmenšilo riziko vyřazení záznamu jedinečného dokumentu. Úplně jiný přístup k totožnosti podle autorky uplatňuje Google. Riziko zamaskování některých užitečných výsledků vyhledávání je podle jejího vyjádření poměrně nízké a míry totožnosti mohou být méně přesné, protože mohou být potlačeny nebo anulovány uživatelem. Svět Googlu je jedna ze zdánlivě neomezených pamětí, jedno ze zdánlivě neomezených úložišť a pohled uživatele jejich služeb je méně zaměřen na přesnost vyhledávání než na pořadí či hodnocení v rámci širšího vyhledaného souboru. Tento přístup prý potvrzuje, že totožnost není absolutní, ale že je věcí míry. Otázka totožnosti je také probírána v souvislosti s FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records) a možností rozšíření vyhledávání a na ni navazuje úvaha o problémech duplicit při poskytování článků z časopisů prodejci, jako jsou EBSCO nebo ProQuest, komunitními sbírkami jako jsou JSTOR a HighWire Press, či depozitáři článků a preprintů a WWW. Pozornost je také věnována měření totožnosti s využitím metadat vytvořených mimo knihovnu, např. údajů používaných online knihkupectvím Amazon, které posloužily tvůrcům „Otevřené knihovny“ (viz <http://openlibrary.org>) k vytvoření kombinované databáze záznamů, kde dochází k propojení dat z knihoven a online knihkupectví Amazon. Závěrem je pojednáno o metodách měření totožnosti s tím, že knihovny rozhodně nebyly první, které objevily potřebu určování totožnosti ve svých datech. Podle autorky dnes existuje řada propracovaných metod a postupů měření totožnosti v obchodě a vědě, které jsou svou povahou pravděpodobnostní: položky A a B mohou být považovány z 80 % nebo ze 60 % za totožné. Všechny tyto postupy jsou podle jejích slov založeny na předpokladu, že data, která zastupují tutéž osobu nebo položku, se nebudou přesně shodovat. Využití takových vědeckých technik může údajně usnadnit kombinaci dat knihoven s aplikací dat z jiných zdrojů, protože se zaměřuje spíše na určování celkové míry totožnosti než na hledání identických nebo téměř identických údajů v klíčových polích. Tato měření mohou být využita pro tradiční odstraňování duplicit ve výsledných souborech dat, ale nejbezprostřednější možností vidí autorka v jejich aplikaci při vyhledávání zdrojů, kdy lze poskytnout uživateli více relevantních možností.

47. DESCHAUX, Jocelyne. Les plans d'urgence dans les bibliothèques : Mise en oeuvre en cas de sinistre [Krizové plány v knihovnách : jejich využití v případě neštěstí]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2009, t. 54, n°1, s. 47-52. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2009-01-0047-007>>. ISSN 0006-2006.

Doposud malé množství francouzských organizací sestavilo krizový plán, který se však stane velice užitečným v případě neštěstí. Protože je každá knihovna specifická a vlastní jedinečné sbírky, je prakticky nemožné sestavit vzorový plán použitelný pro všechny organizace. Článek přináší přehled hlavních bodů krizového plánu, který by měl odpovědným osobám při sestavování jednotlivých plánů pomoci. S možností vzniku krizové situace (požáry, záplavy, jak zacházet s poškozenými dokumenty aj.) by měli být obeznámeni všichni pracovníci knihovny. Prevence zahrnuje nejen systémy detekce požárů a systémy spouštění hašení, ale i knihovnou vyžádané technické prohlídky budov. Dále je nezbytné alespoň jedenkrát ročně zajistit pro

zaměstnance školení manuálního hašení. V neposlední řadě je potřeba upravit nadzemní výšku nejvíce položených polic tak, aby byly knihy umístěny alespoň 8-10 cm nad zemí. Sestavením intervenčního plánu, jehož hlavním účelem je být připravený již před neštěstím a podstatně tak omezit ztrátu informací, minimalizujeme škody a následky neštěstí. Při jeho sestavování musíme brát v potaz rozličné aspekty: 1) *aspekt materiální*, pod kterým rozumíme zejména nezbytný materiál obsažený v „povodňové krabičce“, nezbytný materiál pro okamžité zásahy, pro evakuaci namočených sbírek i pro zásahy v další fázi, 2) *aspekt humánní*: jedná se o jasné a stručné pokyny k zásahu, jeho součástí bude i seznam dobrovolníků, kteří budou moci zasáhnout i mimo pracovní dobu. Humánním aspektem se rozumí i možnost okamžitě na místě sestavit účinný zásahový tým – v tomto případě nemusí být sledována tradiční hierarchie zaměstnanců knihovny, 3) *aspekt sbírek*: Bezpochyby nejobtížnějším úkolem bude sestavit seznam titulů, které by měly být prioritně zachráněny. Při jeho sestavování bude hrát významnou roli místní nebo regionální spolupráce i spolupráce s archivy. Seznam by neměl obsahovat více než 50 titulů za organizaci, více by hasiči pravděpodobně nebyli schopni zachránit. Protože budou muset jednat rychle a pochopitelně neluštít značení, které jim nic neříká, je nutné, aby byly tyto tituly jasně označeny vizuální značkou, viditelnou i přes hustý kouř. Kompletní intervenční plán bude vyžadovat pravidelnou aktualizaci, bude potřeba, aby byl pročitán dvakrát ročně a uchováván jak v kancelářích, tak v domácnostech osob, které budou figurovat v seznamu urgentních zásahů. Hlubší spolupráce s hasiči je nezbytná. Autoři intervenčního plánu budou jistě ve svém zájmu často zvat do knihovny všechny hasičské týmy, které by mohly potenciálně v den neštěstí zasahovat. Je totiž nutné, aby dobře znali budovu, její části, chodby i systém značení titulů určených k přednostní evakuaci. V článku jsou také uvedeny francouzské právní předpisy a regionální plány týkající se problematiky, je představena role Francouzského výboru Modrého štítu a jeho místních sekcí a zkušenosti s vytvářením krizového plánu Městské knihovny v Toulouse.

48. DING, Shifei; ZHANG, Yongping; LEI, Xiaofeng; XU, Xinzheng; WANG, Xin; WANG, Li; HE, Qing. Research on a principal components decision algorithm based on information entropy [Výzkum základních komponent rozhodovacího algoritmu vycházejícího z informační entropie]. *Journal of Information Science*. 2009, vol. 35, no. 1, s. 120-127. ISSN 0165-5515.

Rozvoj informační vědy, informačních technologií a zejména informační teorie hrají stále větší roli v komunikaci a vzhledem k tomu, že jsou účinným nástrojem při řešení problémů komunikace, pronikají postupně i do příbuzných oborů přírodních a společenských věd. Shannonova „Matematická teorie komunikace“ z roku 1948 položila základy teorie informací. Významnou roli zde hraje teorie informační entropie, která je jedním ze základních nástrojů k měření informací. Ve všeobecné teorii rozhodování vektory vymezují geometrický rozhodovací prostor. Objekty rozhodovacího prostoru a metoda rozhodování vytváří v rozhodovacím prostoru strukturu bodů. Na základě klastrové a diskriminační analýzy lze determinovat tyto referenční body, a tím i determinovat hodnotové pořadí vzorků. Pro tyto účely autoři využili pojmu reálná váha entropie, pro kterou vytvořili metodu jejího určování. Na základě reálné váhy entropie lze determinovat základní komponenty pravidla rozhodování a stanovit základní komponenty rozhodovacího algoritmu pracujícího s informační entropií. Váhu lze rozdělit do dvou typů: první typ je přímo úměrný indexu informací (čím více informací, tím vyšší váha), druhý typ pracuje s identifikací objektů (čím vyšší schopnost rozlišení, tím vyšší váha). Výhodou této metody je možnost plně automatizovaného zpracování dat, která vylučuje subjektivní faktory při vzájemném porovnávání dvou indexů a zajišťuje přesnost a spolehlivost klasifikace vzorků na základě výsledné matice váhových hodnot.

49. FRAPPIER, Désiré. Bibliothèques et libraries : séquences et conséquences [Knihovny a knihkupectví : vývoj a důsledky]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2008, t. 53, n° 2, s. 28-38. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2008-02-0028-004>>. ISSN 0006-2006.

Vztahy mezi knihovnami a soukromými knihkupectvími jsou ve Francii určeny zákonem o veřejných zakázkách, na který je příliš často nahlíženo jako na element omezování jejich spolupráce. Složitost dokumentace a obava z protekcionářství zůstávají mocnými brzdami jejich vzájemné spolupráce. Nicméně zákon z roku 2006, který zavádí princip přerozdělení (možnost představení kandidatury a nabídky ve formě sdružení či společenství), a zákon o právu na vypůjčku, který určuje

horní hranice slev odsouhlasené správními celky, usnadňují znovuoživení mezioborové reflexe o hodnotách spojených s šířením knihy na jedné straně a zakládání nových forem spolupráce na straně druhé. Článek je doplněn dvěma zajímavými rozhovory: s knihkupcem Matthieu de Montchalinem a Gérardem Landrieuem, zakladatelem soukromé společnosti Biblioteca, která spolupracuje s knihovnami v oblasti vazby knih.

50. FRY, Jenny; TALJA, Sanna. The intellectual and social organization of academic fields and the shaping of digital resources [Intelektuální a sociální organizace akademických oblastí a profily digitálních zdrojů]. *Journal of Information Science*. 2007, vol. 33, no. 2, s. 115-133. Pozn. 7, lit. 36. Pro oprávněné uživatele dostupné také ze systému SAGE Journals Online: <<http://jis.sagepub.com/>>. ISSN 0165-5515 (tištěná verze). ISSN 1741-6485 (online verze). DOI 10.1177/0165551506068153.

Autorky hledaly odpověď na dvě výzkumné otázky: 1) jak pracovní organizace domén poznání profiluje produkci a využití síťových digitálních zdrojů a 2) zda Whitleyho teorie intelektuální a sociální organizace věd pomáhá při vysvětlení komunikační praxe v digitálním prostředí. Odpovědi na tyto otázky byly hledány prostřednictvím kvalitativních případových studií v sedmi disciplínách. Analýza byla zaměřena na tři podoby vědecké komunikace v prostředí internetu – na vědecké elektronické konference, na akademické domácí stránky a na decentralizované digitální zdroje vytvářené vědci. Zmíněná Whitleyho teorie porovnává a popisuje povahu intelektuálních oblastí prostřednictvím variací v dimenzích vzájemné závislosti a nejistoty úkolu. Dimenze vzájemné závislosti se vztahuje k míře, do níž je daná oblast závislá na poznacích vytvářených v jiných oborech, a také k míře vzájemné závislosti mezi vědci. Dimenze nejistoty úkolu vyjadřuje stupeň, do něhož jsou výsledky úkolu a výzkumného procesu předpověditelné, viditelné a jasně vztažené k obecným cílům. Ve Whitleyově teorii jsou vzájemná závislost a nejistota úkolu dále rozčleněny do dvou podkategorií – vytvářejí tak čtyřrozměrnou matici (strategická a funkční závislost, strategická a technická nejistota). V teorii však není věnována zvláštní pozornost důsledkům vyplývajícím z využívání digitálních sítí, právě této oblasti se proto věnovaly autorky příspěvku. Sedmi vybranými disciplínami se staly fyzika vysokých energií, korpusová lingvistika, sociální/kulturní geografie, environmentální biologie, ošetrovatelství, historie a literární a kulturní studia. Data byla získána prostřednictvím řady tematicky vedených hloubkových rozhovorů. Jejich účastníky se stalo 28 výzkumných pracovníků z 18 britských univerzit a 44 pracovníků ze dvou finských univerzit. Průměrná délka rozhovorů se pohybovala mezi 60 a 90 minutami. Bylo zjištěno, že v případech oborů s nízkým stupněm nejistoty úkolu (např. v environmentální biologii a fyzice vysokých energií) existuje relativně nízká nejistota týkající se intelektuálních priorit; výzkum je přitom často prováděn ve skupinách, proto vědci nehledají kolegy s podobnými zájmy. Naopak v oborech s nízkým stupněm vzájemné závislosti a s vyšším stupněm nejistoty úkolu je objekt výzkumu nestabilní a nestandardizovaný, což pro výzkumné pracovníky vytváří potřebu monitorovat diskuse v daném oboru. V oborech s vyšším stupněm vzájemné závislosti a nižším stupněm nejistoty úkolu zaujímaly významnější postavení domácí stránky výzkumné skupiny nebo projektu, webové stránky jednotlivých vědců hrály méně důležitou roli. Naopak s klesajícím stupněm vzájemné závislosti a vzrůstajícím stupněm nejistoty úkolu byly webové stránky jednotlivých vědců vnímány jako významnější. V oborech s nízkým stupněm vzájemné závislosti a vysokým stupněm nejistoty úkolu (např. literatura či sociální/kulturní geografie) byly osobní webové stránky pokládány za málo významný prostředek vědecké komunikace. Obory s vysokým stupněm nejistoty úkolu (s minimální koordinací výzkumného úsilí) a nízkým stupněm vzájemné závislosti hrají důležitou roli strážců brány (garantů kvality) vydavatelé, pro budování prestiže jsou klíčové tištěné publikace. Míra využití elektronických konferencí, vlastních webových stránek a decentralizovaných digitálních zdrojů se tedy v jednotlivých oborech výrazně lišila.

51. GAYTON, Cynthia M. The top five – globalization and the law – predictions for the first half of the twenty-first century [Top pět – globalizace a právo – předpověď pro první polovinu dvacátého prvního století]. *VINE*. 2008, vol. 38, no. 4, s. 398-401. ISSN 0305-5728.

Článek podává přehled témat, která budou podle autorky v globální společnosti první poloviny 21. století v ekonomické oblasti vystupovat do popředí. Prvním tématem je kooperativní cenzura uplatňovaná státem ve spojení s podnikatelskými subjekty. Tyto tendence lze spatřit již dnes.

Vyhledávací centrály a portály spolupracují s vládami a zamezují uživatelům – občanům států, v přístupu k určitým informacím nebo celé oblasti informací. Online informační zdroje jsou přístupné pouze vybranému okruhu uživatelů. Podnikatelské kruhy budou stále více spolupracovat s vládou na omezování přístupu k informacím. Druhým tématem bude harmonizace intelektuálního vlastnictví. Rozvojové země budou chtít překonat dominanci USA, Evropy a Japonska na poli registrace patentů a budou daleko intenzivněji chránit svá intelektuální vlastnictví. Třetí téma mezinárodní tribunály pro řešení sporů v oblasti obchodního práva, které budou geograficky příznivější. Čtvrtým tématem je návrat tzv. *lex mercatoria* – mezinárodního obchodního práva založeného na právu zvykovém, které umožní obchodníkům daleko rychlejší a pružnější postupy při řešení obchodních sporů a právních vztahů. Pátým tématem bude výostné právo či veřejná služba: dominantní vyhledávací centrály či agregátoři obsahu internetu se stanou veřejnou službou.

52. GODWIN, Peter. Information literacy and Web 2.0 : is it just hype? [Informační gramotnost a Web 2.0 : je to jen trik?]. Program : electronic library and information systems. 2009, vol. 43, no. 3, s. 264-274. ISSN 0033-0337. DOI 10.1108/00330330910978563.

Tato studie si vytkla za cíl rozšíření informační gramotnosti, a to pomocí Webu 2.0. Prognózy předvídají konec knihovnictví, jaké známe dnes. Tištěné časopisy postupně nahrazují e-knihy a tzv. googlování. Zde vyvstává otázka, jakou roli budou mít knihovny a knihovníci za pár let? V samém jádru se změní informační gramotnost. Technické schopnosti tzv. Google generation's jsou nadhodnocené, nejsou schopni vyhledávat a efektivně hodnotit jako jejich předci. Web 2.0 klade důraz na uživatele a podporuje inovační přístupy. Participativní přístup experimentálního uživatelského zaměření umožnil webu jako platformě dostat se do podvědomí pod názvem Web 2.0, z čehož se vyvinula celá skupina s označením 2.0 (např. Business 2.0, Education 2.0), včetně Knihovna 2.0. Od roku 2006 zjišťujeme zájem ze všech oblastí knihovníků, soudě podle počtu konferencí, workshopů a článků. Zasluhou rozšiřování programu Learning 2.0 byly všechny veřejné knihovny podporovány, aby se seznámily s nástroji Webu 2.0, které byly volně přístupné na webu. Hojně využívaný je i program „Five weeks to a social library“, který je rovněž na webu (www.sociallibraries.com/course/). Knihovníci by měli respektovat zejména RSS (Really Simple Syndication), blogy, YouTube a wiki, aby se přiblížili majoritní společnosti. Je-li Web 2.0 o účasti, kolik knihovníků se zapojilo? Objasňující by bylo vědět počet uváděných prezentací na SlideShare (spolupráce lidí, kdy jeden člověk tvoří obsah, desítky přidávají interaktivní komentáře a návrhy a dalším desítkám se výsledek pouze zobrazí). U studentů dominuje Facebook a YouTube v kontrastu s Flickr a del.icio.us. Nicméně všechny jsou pro většinu studentů užitečné a také podporují jejich informační gramotnost. Centrum pro informace o chování a hodnocení výzkumu (CIBER – Centre for Information Behaviour and the Evaluation of Research) na University College London provádí analýzu chování uživatelů, prokazující způsob vyhledávání dle věku a statutu. Výsledky nejsou příznivé, neboť uživatelé preferují rychlé vyhledávání informací, byť zavádějících; vyhledávají s nesrozumitelně zadanými informacemi, což vede k neadekvátnímu formulování klíčových slov a strategií apod. Je zřejmé, že výostné postavení „internetové generace“ bylo nadhodnocené, přesto jsme vystavění některým vlastnostem této generace. Studenti jsou více zaujati pro Facebook, YouTube a iTunes než pro blogy, wiki, podcasty, nebo RSS kanály. Rostoucí zájem o souvislosti mezi informační gramotností a Web 2.0 začal být aktuální v roce 2006. V té době nebylo zcela jasné, zda by spojení mohlo být širší gramotností, nebo jak by to ovlivnilo informační gramotnost. Rozhodujícím faktorem při používání nástrojů se ukázalo být partnerství s akademickými pracovníky, výukovými projektanty a IT trenéry. RSS lze považovat za srdce Webu 2.0 a umožňuje pravidelnou aktualizaci vybraných informací o uživateli. Ten očekává pomocí nástrojů Webu 2.0 využívání služeb na dálku, zejména pro informační gramotnost. To lze provést v modulu nebo přes virtuální výuková prostředí (VLEs – virtual learning environments). Uživatelé, zejména web generace, jsou charakteristicky vizuální, proto je potřeba učinit služby a intervence více názorné. Boolify je nástroj, který vysvětluje booleovské vyhledávání a umožňuje vyhledávat vizuálně, což umožňuje interaktivní výuku (např. YouTube, Flickr). Knihovníci často využívají blogů ve spolupráci s akademickými pracovníky a blogy tedy poskytují další prostředky pro vytvoření kontinuální souvislosti mezi skupinami studentů a knihovníky. Příliš často tak ale knihovníci se skupinou ztrácejí kontakt, jelikož studenti mívají problém s používáním softwaru. Jaká je tedy budoucnost nástrojů Webu 2.0? Budou nahrazeny něčím jako Web 3.0? Budoucnost spočívá v používání menších přístrojů, což závisí na porozumění potenciálu osobních zařízení – notebooky, smartphony, PDA. V tom případě budou mít uživatelé

vše, co potřebují, ve své kapse. Tato zařízení jsou ideální pro prezentaci malého množství informací, kterému uživatelé dávají přednost. To znamená, že budeme vytvářet více podcastů, ve snaze vyhovět mentalitě uživatelů. Přes omezený malým displejem jsou mobilní telefony součástí web generace. V současné době přes náklady na surfování po webu prostřednictvím mobilního telefonu problémem pro každého, ale lze očekávat změnu (náznakem může být Wikipanion – iPhone verze Wikipedie). Závěrem lze říci, že část problému pochází z nesprávného postoje k vyššímu vzdělání, kdy se knihovníci stále soustředí na své databáze, spíše než na spolupráci s akademiky a společnou podporu pochopení důvěryhodných zdrojů, kritického myšlení a na způsob, jakým informace vzniká a je eticky předávána. Znepokojující je trend všech věkových skupin, které jsou závislé pouze na vyhledávacích jako Google a sami nejsou schopni efektivně vyhledávat a třdit. Tento web by to mohl ukončit. Řešení může být nalezeno pouze ve změně návyků a v budoucnosti knihovníků, kteří v tom budou hrát důležitou roli. Knihovna 2.0 ve spolupráci s Web 2.0 mají silné zbraně na splnění tohoto úkolu.

53. GOMEZ, Ricardo; AMBIKAR, Rucha; COWARD, Chris. Libraries, telecentres and cybercafés [Knihovny, telecentra a internetové kavárny]. *Performance Measurement and Metrics*. 2009, vol. 10, no. 1, s. 33-48. ISSN 1467-8047. DOI 10.1108/14678040910949675.

Mezinárodní studie o přístupu k informacím na veřejných místech probíhala ve 25 zemích po celém světě, je založena na integrovaném systému kombinování výzkumných metod s opakovanými dotazy a soustředila se na veřejné knihovny, telecentra a internetové kavárny souběžně. Výběr zemí podléhal několika kritériím: počtu obyvatel, rozloze, ekonomické produktivity, svobodě tisku, infrastruktuře, nákladům na informační a komunikační technologie, regionálnímu přístupu, prezentaci aj. Hlavní otázka výzkumu zněla: *Jaké jsou informační potřeby a příležitosti pro posílení institucí, které poskytují veřejnosti přístup k informacím a komunikaci, zejména v zaostalých společnostech prostřednictvím využití digitálních informačních a komunikačních technologií?* Po předběžné analýze dat většiny (11) zemí bylo možné definovat tři nálezy.

1. *Regionální trendy* – předběžné výsledky odrážejí rozmanitost míst, které nabízí veřejnosti přístup k ICT (informačním a komunikačním technologiím). V zemích východní Evropy a Eurasie (Gruzie, Moldavsko, Kyrgyzstán, Kazachstán), sdílející historii v rámci bývalého Sovětského svazu, veřejné knihovny ztratily hodnotu u veřejnosti, jsou považovány za nepodstatné kvůli nedostatku aktuálních informací. Společné kulturní dědictví i jazyk latinskoamerických zemí propojuje i obliba internetových kaváren (zde se uskutečňuje více než polovina ICT). Veřejné knihovny využívají převážně akademici. Vlády zástupců jižní Asie (Bangladéš, Nepál a Srí Lanka) sice hlásí podporu informačních a komunikačních technologií, nicméně problémem všech zemí je v nedostatečné infrastruktuře, včetně elektřiny, dostupnosti síťových kabelů poskytujících přístup k internetu, a geografie plná překážek (tsunami, záplavy, hornatý terén).

2. *Nový přístup k porozumění, schopnostem a životnímu prostředí* – geografie země ovlivňuje fyzický přístup k ICT. Největší koncentrace míst zajišťujících ICT je v okolí hlavních měst či metropolitních oblastí. V mnoha zemích obecně chybí podpora infrastruktury, což brání šíření ICT. Více než polovina zemí ze vzorku nemá dostatek vyškolených pracovníků. Zjištěny byly společensko-kulturní rozdíly (třída, pohlaví, postavení menšiny) spolu s problematickou polohou venkovských a městských oblastí; místní a makroekonomické faktory (chudoba, konflikty, migrace a nezaměstnanost) mají za následek nižší priority veřejnosti v přístupu k ICT.

3. *Nové poznatky* – výzkum dokazuje nutnou potřebu lepší spolupráce mezi veřejnými knihovnami, komunitními centry, vládními institucemi s cílem zajistit co největší podporu přístupu k ICT. Někteří nové možnosti zahrnují inovativní využití komunitních rádií, chatu nebo Wi-Fi. Z pohledu na knihovny jako na místa k trávení volného času Egypt označil veřejné knihovny sice za bezpečná místa, ale místa určená pro děti a ženy. V zemích Latinské Ameriky převládá dojem, že knihovny jsou pro studenty a akademické pracovníky. Z pohledu informačních potřeb a nabízených služeb bylo důležité vědomí a hledisko toho, co je „triviální“ a „přijatelná“ informace. V některé zemi si totiž můžete na veřejných místech vyhledat pouze triviální informace a sociální sítě (Facebook), e-mailů a blogů jsou zablokované.

Předběžná zjištění umožnila určit rozsah míst poskytování přístupu k ICT. Průzkum také přispěl k dalšímu pochopení, jak kapacita, geografie a životní prostředí hraje důležitou roli v utváření a využití veřejných přístupných míst, zejména v zaostalých zemích. Nové pohledy představují

bohatý zdroj dalších informací pro budoucí výzkum a mohou pomoci lépe pochopit jevy v místech veřejného přístupu a využití ICT pro sociální a ekonomický rozvoj po celém světě.

54. HAN, Lixin; CHEN, Guihai; XIE, Li. AASA : a Method of Automatically Acquiring Semantic Annotations [AASA : Metoda automatického získávání sémantických anotací]. *Journal of Information Science*. 2007, vol. 33, no. 4, s. 435-450. Lit. 33. Pro oprávněné uživatele dostupné také ze systému SAGE Journals Online: <<http://jis.sagepub.com/>>. ISSN 0165-5515 (tištěná verze). ISSN 1741-6485 (online verze). DOI 10.1177/0165551506072164.

V příspěvku je navržena metoda automatického získávání sémantických anotací (AASA) – právě sémantické anotace webových stránek představují důležitý předpoklad úspěchu sémantického webu. Obecně existují tři typy metod získávání sémantických anotací. První z nich je založena na manuálním zpracování anotací – anotace v tomto případě za využití specializovaných nástrojů zpracovávají lidé; kvalita anotování závisí v tomto případě mj. na zkušenostech anotátora, navíc se jedná o časově náročný a finančně nákladný způsob vytváření anotací, který není dobře využitelný pro miliony dokumentů. Druhá metoda využívá poloautomatizovaného vytváření anotací, a to opět za využití specializovaných nástrojů. V tomto případě dané systémy předpokládají určitý počet manuálně vytvořených anotací, na jejichž základě se systém sám učí. I v tomto případě se jedná o časově náročný proces, který je navíc náchylný k chybám. Třetí metodou je metoda zcela automatizovaného získávání anotací, opět za využití specializovaných nástrojů. Získané anotace však nejsou často dostatečně spolehlivé. Z těchto důvodů autoři navrhují metodu AASA, která se od doposud dostupných metod liší v tom, že je založena na využití kombinace asocičních pravidel, odvozovacích mechanismů, genetického algoritmu a samoorganizující se mapy. Díky tomu je možné nalézt užitečné sémantické informace, zvýšit přesnost a sémantické anotace snadno spravovat. Autoři navrhli algoritmus CAI, který je využíván pro objevování sémantických vztahů. Na základě tohoto algoritmu navrhli algoritmus ICGA, díky kterému lze vytvářet hierarchii tříd pro popis sémantických anotací. Na ně dále navazují algoritmy ISAE (určený k evaluaci uzlů blízkých k třídě) a MSA (určený ke správě sémantických anotací).

55. HUANG, Mu-Jung; CHEN, Mu-Yen; YIEH, Kaili. Comparing with your main competitor : the single most important task of knowledge management performance measurement [Porovnání se svým hlavním konkurentem : nejdůležitější úkol měření výkonu řízení znalostí]. *Journal of Information Science*. 2007, vol. 33, no. 4, s. 416-434. Lit. 53, příl. Pro oprávněné uživatele dostupné také ze systému SAGE Journals Online: <<http://jis.sagepub.com/>>. ISSN 0165-5515 (tištěná verze). ISSN 1741-6485 (online verze). DOI 10.1177/0165551506076217.

Znalosti jsou podle autorů kritickým faktorem pro konkurenceschopnost podniku; představují také budoucí hodnotu firmy. Znalosti jsou však nehmotné, a proto je obtížné je měřit. Některé studie uvádějí, že ačkoliv znalosti nemohou být měřeny, aktivity nebo výstupy spojené s aplikováním znalostí již ano. Podle autorů hraje pro měření výkonu řízení znalostí klíčovou úlohu snaha získat konkurenční výhodu, z toho důvodu je nejdůležitějším úkolem řízení znalostí porovnat výkon řízení znalostí ve společnosti s výkonem tohoto řízení u hlavních konkurentů. V článku je navržena metodika porovnávání výkonu řízení znalostí s využitím analytického síťového procesu, tj. teorie vícekritériálního rozhodování využitelná pro hmotné i nehmotné informace. Jedná se o přístup založený na odvozování, znalostech, zkušenostech a postřezích expertů v dané oblasti. V praxi mezi nejoblíbenější způsoby měření nehmotných aktiv patří účetnictví lidských zdrojů, ekonomická předaná hodnota, vyvážená výsledková listina a intelektuální kapitál. Metody měření výkonu řízení znalostí jsou velmi různorodé, mohou však být rozčleněny do kategorií (kvalitativní analýza, kvantitativní analýza s využitím analýzy finančního indikátoru, kvantitativní analýza s využitím analýzy nefinančního indikátoru, interní analýza výkonu, externí analýza výkonu, projektově orientovaná analýza a organizačně orientovaná analýza). Metoda analytického síťového procesu, s níž pracují autoři příspěvku, je založena na měření výkonu ve čtyřech krocích: 1) konstrukce modelu a struktura problému, 2) párové porovnání matic vzájemně závislých úrovní, 3) výpočet výkonu řízení znalostí a 4) analýza výkonu řízení znalostí. Autoři počítají s využitím tří indikátorů realizace měření výkonu řízení znalostí – s cenou akcií, s poměrem ceny a zisku a s výdaji na výzkum a vývoj. Navržená metodika byla v praxi ověřena v konkrétní společnosti. Jednalo se o rychle rostoucí společnost s přibližně 700 zaměstnanci. V uvedené firmě byla ustanovena osmičlenná rozhodovací

skupina (generální ředitel, jeho zástupce, marketingový ředitel, finanční ředitel a čtyři profesionální konzultanti z daného odvětví a z akademického prostředí). Tato skupina se při realizaci párových porovnávání musela vyrovnat s obtížemi plynoucími z nekompletnosti dat. Autoři zdůrazňují, že doposud se metriky a metody měření znalostí zaměřovaly na měření znalostí uvnitř organizace – v praxi je efektivnost těchto měření omezena, neboť nejdůležitější úlohu hraje porovnání výkonu řízení znalostí s konkurencí. Konstatují také, že navržená metoda je obecná, je proto možné ji aplikovat na jakýkoliv podnik.

56. LAURENT, Danielle; TARIN, Marie Joëlle. Les groupeurs d'abonnements en bibliothèque universitaire : une évaluation [Společná akviziční politika univerzitních knihoven : ohodnocení]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2008, t. 53, n° 2, s. 47-49. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2008-02-0047-006>>. ISSN 0006-2006.

Četná informačně-dokumentační centra a knihovny spadající pod univerzitu Paříž-I spolupracují, i přes svou různorodost a rozdílné skupiny uživatelů, na projektech společné akviziční politiky tradičních i elektronických informačních zdrojů. Tato forma organizace a spolupráce s distributory informačních zdrojů přináší nepopíratelné výhody: díky sdílení nákladů v síti knihoven a informačně-dokumentačních center je uživatelům nabídnuta širší nabídka informačních zdrojů, byly sjednoceny objednávky a fakturace, rozpočet se stal průhlednějším a snadněji kontrolovatelným. Další výhodou například je, že distributoři informačních zdrojů poskytují univerzitní síti nástroje, které usnadní její každodenní práci: prostředky elektronické komunikace (pro přidání titulů, upřesnění bibliografických odkazů atd.) a zejména moduly online reklamace, které umožňují rychlejší zpracování reklamací a jejich písemné potvrzení. Mezi nevýhody této formy spolupráce patří: distributoři nesledují nově dostupné informační zdroje v dostatečně šíři. Problémy nastávají i při objednávání titulů šedé literatury, které tvoří bohatství vědeckých knihoven. Distributoři neví, kde je sehnat, či je ani shánět nechtějí. Vydavatelé, knihovníci, knihovny a informačně-dokumentační centra i distributoři informačních zdrojů se snaží těmto problémům společně předcházet, zejména prostřednictvím předběžných dohod a hledáním nových ekonomických modelů. Jedná se zejména o případy, kdy by vydavatelé určili cenu elektronických informačních zdrojů nezávisle na počtu odebíraných papírových exemplářů konkrétních periodik danou knihovnou/informačně-dokumentačním centrem.

57. LEWIS, Krystal M.; DEGROOTE, Sandra L. Digital reference access points : an analysis of usage [Přístupová místa k elektronickým službám : analýza používání]. *Reference Services Review*. 2008, vol. 36, no. 2, s. 194-204. ISSN 0090-7324. DOI 10.1108/00907320810873057.

Zpráva o průzkumu využívání přístupových míst k elektronickým službám vysokoškolské knihovny, a to se zaměřením na místa nově přidaná, která rozšířila nabídku WWW stránek o externí místa, např. u online katalogů nebo subskripčních databází. Jedná se o případ University of Illinois. Cílem průzkumu bylo zjistit, nakolik tato přidaná přístupová místa mohou ovlivnit elektronické služby knihovny, tj. např. zda je uživatelé využívají, zda vzrostou požadavky na referenční služby. V přehledu literatury jsou zmíněny dřívější průzkumy na toto nebo podobná témata. Dále je charakterizována Univerzita v Illinois a její elektronické služby, především „Ask a librarian“. Popsána je metodika průzkumu včetně techniky sběru a přepisu e-mailů, chatu a IM, rozpoznáváním linků apod. K průzkumu bylo zvoleno totéž období listopad až prosinec ve dvou letech 2004, 2005. Výsledky jsou zveřejněny v přehledných tabulkách a interpretovány. Sledovalo se, od jaké uživatelské skupiny a v jakém formátu a z jakých míst přicházelý transakce.

58. MACKERT, Michael; LOVE, Brad; WHITTON, Pamela. Patient education on mobile devices : an e-health intervention for low health literate audiences [Edukace pacientů pomocí mobilního rozhraní : působení elektronického zdravotnictví na zdravotnický méně gramotné adresáty.] *Journal of Information Science*. 2009, vol. 35, no. 1, s. 82-93. ISSN 0165-5515. DOI 10.1177/0165551508092258.

Článek pojednává o možnostech elektronických zdrojů a mobilní technologie, jak pozitivně ovlivnit informování pacientů s horšími zdravotnickými znalostmi. Je založen na výzkumu, který byl na toto téma veden v USA.

V podmínkách USA jsou cílovou skupinou především staří lidé a imigranti, kteří musí překonávat jazykové a kulturní bariéry. Nedostatky se promítají do kvality jejich života, ale oklikou i do ekonomiky a veřejného zdravotnictví. Výzkum, o němž článek referuje, zjišťoval, nakolik lze zlepšit informovanost pacientů této problematické skupiny využitím technologií.

Ověřoval tři okruhy otázek:

1. Odezva klientů na edukaci na speciálně navržených WWW stránkách s využitím mobilního rozhraní.
2. Jak uživatelé hodnotí design a použitelnost těchto stránek.
3. Zda mohou tyto zdroje zlepšit zdravotnické znalosti uživatelů.

Předmětem zkoumání byly dvě WWW stránky dostupné z PDA (personal digital assistant – osobní digitální pomocník, tj. kapesní počítač s dotykovou obrazovkou), *Diabetes and You*, a *Child Care Center*. Obě stránky byly připraveny s ohledem na možnosti cílové skupiny. Např. jako průvodci vystupují lékaři a sestry z různých skupin obyvatelstva, každý průvodce má konkrétní podobu a jméno. Informace jsou prezentovány především v audiovizuální podobě, s minimem textu. Účastníci testování byli osloveni v čekárnách lékařských zařízení a za účast dostali odměnu. Hodnocení stránek předcházelo otestování vstupních znalostí účastníků a pak jim byla poskytnuta pomoc se zvládnutím technologií. Teprve pak dostali k dispozici testované zdroje a asistenti sledovali, jak s nimi pracují. Nakonec byly otestovány výstupní znalosti účastníků. Článek uvádí podrobné výsledky pro všechny sledované otázky. V souhrnu se mobilní rozhraní ukázalo být vhodným zdrojem pro edukaci pacientů s nižší zdravotní gramotností. Hlavní přínos článku je konkrétně v hodnocení obou zdrojů a obecněji v informacích o popisované metodě šíření zdravotnických informací. Je však také zajímavým příspěvkem k tématu testování použitelnosti elektronických zdrojů.

59. MADDEN, Andrew D.; FORD, Nigel J.; MILLER, David. Information resources used by children at an English secondary school : perceived and actual levels of usefulness [Informační zdroje užívané dětmi v anglické střední škole : předpokládaná a skutečná úroveň užitečnosti]. *Journal of Documentation*. 2007, vol. 63, no. 3, s. 340-358. ISSN 0022-0418.

Zpráva o dvou průzkumech využívání informačních zdrojů pro školní práci, které byly provedeny mezi jedenácti až šestnáctiletými žáky City School v britském Sheffieldu. Jsou uvedeny a charakterizovány instituce, které se na akci podílely, poznatky z literatury, je podrobně popsána metodika a výsledky. V článku jsou sloučeny a srovnávány výsledky obou na sobě nezávislých průzkumů. Ty nejsou totožné, nejsou ani stoprocentně kompatibilní (např. jeden pracuje s kategorií „příbuzní“, druhý ji rozděluje na „rodiče“, „příbuzní“; jeden má kategorii „internet“, druhý „WWW“ a „z počítače“), přesto jejich srovnání přineslo zajímavé výsledky. Při prvním průzkumu měli žáci ve skupinách diskutovat o seznamech obecně známých zdrojů a označovat je podle svého názoru na jejich užitečnost. Druhý průzkum vycházel z výuky angličtiny a děti byly vedeny k tomu, aby si vzpomněly na poslední domácí úkol a na to, jaké zdroje skutečně použily a jak jim byly užitečné. Pro srovnávání výsledků průzkumu byly použity tři kategorie užitečnosti. Které zdroje studenti považují za nejužitečnější, které nejvíce používají a jak tyto používané zdroje hodnotí opět z hlediska užitečnosti. Výsledky jsou uspořádány v početných tabulkách. Za nejzajímavější zjištění autoři považují to, že se preference ve využívání zdrojů mění, jak studenti postupují do vyšších ročníků. Konkrétně se jedná o posun od „lidských“ zdrojů, tj. zeptat se rodičů, dalších příbuzných apod. ke knihám a elektronickým zdrojům.

60. OCHOLLA, Dennis. Information ethics education in Africa. Where do we stand? [Výuka informační etiky v Africe. Jaké zastáváme názory?]. *The International Information & Library Review*. 2009, vol. 41, no. 2, s. 79-98. ISSN 1057-2317.

Autor pojednává o informační etice a její výuce v afrických školách zaměřených na studium knihovnictví a informační vědy. V úvodní pasáži se autor na základě odborné literatury věnuje teorii etiky a informační etiky. Základní teoretický rámec informační etiky vychází z aplikované etiky. Autor charakterizuje různé skupiny teorií a problémy, které nastávají při aplikaci etiky v praxi. Informační etika je chápána jako kritický rámec, který slouží ke zvažování morálních problémů, jako jsou otázky soukromí, problémy vycházející z životního cyklu informací, vlastnictví informací apod.

Autor uvádí několik konkrétnějších příkladů, mezi nimi:

- Mají být do fondu knihovny zařazeny knihy darované rasistickými organizacemi?
- Má být do knihovny vpuštěn zapáchající bezdomovec?

- Mají být zpoplatněny speciální informační služby veřejné knihovny?
- Má být umístěna vysvětlující cedulka v encyklopediích s nesprávným obsahem?

Po teoretickém úvodu následují informace z průzkumu konaného na vybraných afrických školách, na nichž se vyučuje knihovnictví a informační studia. Celkem se jedná o cca 60 programů především v Jižní Africe, Nigerii a Keni. Vyučující se v dotaznících vyjadřovali k devíti okruhům otázek týkajících se výuky informační etiky. Dotazy směřovaly k tomu, nakolik je etika nezbytnou součástí výuky oboru, jak a kým by měla být/je vyučována, jaký by měl být/je obsah výuky a jaké problémy a možnosti má informační etika v Africe. Ze shromážděných odpovědí vyplývá, že výuka etiky a informační etiky je pokládána za základní a podstatnou. Měli by se v tomto směru vzdělávat všichni informační pracovníci i uživatelé, aby znali své povinnosti a práva. Různily se názory na to, kdo by měl informační etiku vyučovat, převážilo mínění, že jde o multidisciplinární obor. K problémům informační etiky patří nízké povědomí o ní, nedostatečná legislativa, zákony opírající se o zákazy přístupu, nedostatek zkušeností atd.

61. ROWLEY, Jennifer; SLACK, Frances. Conceptions of wisdom [Chápání moudrosti]. *Journal of Information Science*. 2009, vol. 35, no. 1, s. 110-119. ISSN 0165 5515. DOI 10.1177/0165551508092269.

Článek přináší přehled definic praktické moudrosti, jak ji definoval Aristoteles (Etika Nikomachova), který dělí moudrost na teoretickou (sofia) a praktickou (frónésis). Vzrůstající zájem o metody řízení a organizaci podniků přitahují pozornost znalostem a praktické moudrosti. Je otázkou, nakolik lze tento termín přiřadit k tradičnímu řetězci data-informace-znalosti-praktická moudrost. Aristotelova definice frónésis hovoří o znalostech založených na zkušenosti doplněné o rozhodovací schopnost (správné a předvídatelné rozhodnutí). Současný pohled na mnohovýznamový pojem „praktická moudrost“ je obohacen o další definice uplatňující praktický a pragmatický pohled. Praktická moudrost je zkoumána na rovině individuální a skupinové – společenské. Teorie organizace používá tento termín v souvislosti se základní charakteristikou manažerských dovedností. Právě zde hraje praktická moudrost hlavní roli při strategickém rozhodování, v předvídatelnosti a ve vůdčích schopnostech. Praktická moudrost v sobě zahrnuje pojmy jednání, znalosti, rozhodování, úsudek, etické a sociální posouzení a interpersonální fenomén (intuice, komunikativnost a přesvědčení). Předmětem dotazníkového výzkumu, kterému je věnována druhá část článku, je hledání definice praktické moudrosti, jak ji chápou informační pracovníci v globální společnosti. Respondenti tvořily dvě skupiny studentů informačních studií (Manchester Metropolitan University a Scheffield Hallam University). Definice praktické moudrosti uvedená studenty v dotaznících byla podrobena obsahové analýze. Nejčastějšími termíny vážícími se k pojmu praktická moudrost byly znalosti, zkušenosti, praktičnost. Frekvence termínů je uvedena v tabulce a doplněna typy odpovědí, včetně té nejvýstižnější, která považuje praktickou moudrost za „schopnost kombinovat znalosti získané ze zkušenosti a informací, a na základě pozorného poslechu a promyšlení porozumět výzvě či dotazu a najít takové řešení nebo odpověď na problém nebo na životní situaci, které platí pro každého zainteresovaného jedince na různých úrovních a z různého pohledu“.

62. SELWYN, Neil. The digital native – myth and reality [Digitální rodák – mýty a skutečnost]. *Aslib Proceedings*. 2009, vol. 61, no. 4, s. 364-379. ISSN 0001-253X. DOI 10.1108/00012530910973776.

Specifické označení „digitální domorodci“ použil v roce 2001 Marc Prensky ve své studii o generaci mladých lidí narozených od roku 1980 a jejich důvěře k užívání nových technologií, jako je internet, videohry, mobilní telefonování a ostatní „hračky digitálního věku“. Technologie se stala zásadní pro existenci mladých lidí, kteří jsou neustále obklopeni přenosným personalizovaným zařízením, jako jsou mobilní telefony, mp3 přehrávače a kapesní herní konzole. Přístup mladé generace k technologickému vývoji a její reakce jsou převratné; samotný fakt, že mladí lidé používají nové technologie a prezentují jejich účinnost na veřejnosti, se ukázal být velmi populární a vlivný uvnitř politického diskursu, stejně jako v některých vědeckých diskusích. Děti a mladí lidé bývají označováni jako spolupracující generace tíhnoucí ke společným cílům. Tato kombinace individualizace a spolupráce je často prezentována jako příležitost poskytnout mladým lidem tendenci k otázkám, výzvě a kritice. Namísto omezení (požadavky ze stran škol nebo sdělovacích prostředků) jsou mladí lidé samostatnou organizací poskytující služby sami sobě. Tzv. internetová generace nemusí

být obsahově pasivním konzumentem, ale uspokojuje své touhy po volbě a pohodlí samostatným navrhováním, řízením a distribucí produktů. S tím souvisí ale i negativní hlediska – kromě nepříznivého vlivu na „tradiční“ dovednosti a gramotnost se objevilo zjištění, že digitální technologie mohou přispívat ke zvyšování odcizení mladých lidí z formálních institucí a aktivit (mladí lidé např. projevují větší zájem o využití digitálních technologií, jako je internet nebo mobilní telefon, pro sebevyjádření a sebe prezentaci, než aby skutečně naslouchali a učili se od ostatních), vzrůstá tím neucta mladých lidí k institucím, stejně jako podřívání autority dospělých (zejména učitelů a rodičů). V rámci digitální „přirozenosti“ společnost zaznamenala slabý vliv starší generace, která byla nucena přizpůsobit se světu digitálních médií a podřít mu svůj životní styl; tím si vysloužila označení „digitální přistěhovalci“. Pokud má být současné porozumění mladých lidí a techniky moderní, pak je třeba podporovat informovanější a sofistikovanější debaty o složité realitě používání digitálních technologií. Existuje zřejmě potřeba sladit idealizovanou čistě digitální diskusi s poněkud „chaotickou realitou“ mladých lidí při používání technologií v praxi. Empirické studie naznačují v užívání nových technologií poněkud složitější obraz dětí a mladých lidí – schopnosti této skupiny v přístupu k technologiím zůstávají ohraničeny sociálně-ekonomickými třídami a společenským postavením. Některé skupiny se opravdu zdají být „digitálně vyloučení“ jako starší generace (výzkumy poukazují na nižší míru využití počítače a internetu u venkovské mládeže, žen a dětí pocházejících z rodin s nízkou vzdělaností rodičů). Kromě nerovností v přístupu a využití existuje stále více důkazů, že skutečně mnoho mladých lidí využívá digitálních technologií spíše omezeně, než původní předpoklady o „digitální internetové generaci“ naznačovaly (dospívající preferují hraní her, psaní textových zpráv a vyhledávání online informací). I když někteří odborníci chtěli představit spolupráci tvorby obsahu s technologií, ve skutečnosti zapojení mladých lidí je často mnohem pasivní a nenápadné, ať už doma nebo ve škole. S tímto vědomím je třeba přehodnotit funkce a role formálních institucí (jako jsou školy, knihovny a muzea) a informace odborníků (zejména knihovníci, učitelé a další specialisté) v zapojení mladých lidí s digitálními technologiemi a digitálními informacemi. Dospělí, tedy jak se zdá, pokračují ve své roli, v podpoře mladých lidí k využívání digitálních technologií a informací, než aby se soustředili pouze na technické vzdělávání, a tak prozkoumávají způsoby, jimiž kritické digitální vědomosti mohou být rozvinuty. Klade se důraz na rozvoj kritické a tvůrčí schopnosti dětí s ohledem na nová média, tzn. podpora formy „digitální mediální gramotnosti“ se stala základním vzdělávacím nárokem. Kromě škol a organizací jako je veřejnoprávní vysílání, poskytovatelé internetových služeb a jiných mládežnických mediálních služeb mají také svoji úlohu při zapojení mladých lidí s digitálními médii a digitálními informacemi prostřednictvím jejich obsahu a interakci s uživateli. V tomto smyslu zastávají zejména učitelé a knihovníci cennou a autoritativní roli ve výchově, informování a řízení technologických aktivit dětí a mladých lidí.

63. SOMOZA-FERNÁNDEZ, Marta; ABADAL, Ernest. Analysis of web based tutorials created by academic libraries [Analýza výukových materiálů pro webové prostředí vytvořených vysokoškolskými knihovnami]. *The Journal of Academic Librarianship*. 2009, vol. 35, no. 2, s. 126-131. ISSN 0099-1333.

Tato stať se snaží analyzovat formou studie charakteristické znaky výukových materiálů pro webové prostředí vytvářených vysokoškolskými knihovnami. Hodnotí vzorek 180 výukových materiálů pomocí aplikace 30 základních ukazatelů odkazujících k všeobecným charakteristikám, obsahu, metodice vyučování, využitelnosti a technologii. Vzorek byl vybrán na základě studia 200 výukových materiálů, jejichž zpracovateli byly vysokoškolské knihovny, nikoliv však katedry nebo fakulty. Nebyly také zahrnuty materiály společností, které se zabývají tvorbou či distribucí produktů pro knihovny jako jsou např. společnosti prodávající software zaměřené na automatizaci knihoven (katalogů, databází). Tematicky nebyl výběr výukových materiálů omezen, a jazykové vymezení bylo dáno angličtinou, španělštinou, itaštinou, francouzštinou nebo katalánštinou. Platformou šíření materiálů byl internet. Zahrnuty byly výukové materiály vzdělávací a nikoli výlučně informativní. Třicet ukazatelů bylo rozděleno do pěti hlavních oddílů: všeobecná charakteristika, obsah, vzdělávací cíle, prohlížení a design a technologické vlastnosti. Situace popsaná ve studii naznačuje, že výukové materiály pro webové prostředí nabízené vysokoškolskými knihovnami jsou v počátečním stádiu vývoje. Ačkoliv mohou statistická data zastířit určité konkrétní příklady, jen 12 těchto materiálů uspokojilo většinu ukazatelů, což je relativně nízké procento ve zkoumaném vzorku (7 %). Jedním z minimálních zlepšení, které by měly výukové materiály zahrnovat, je jasné naznačení vzdělávacích cílů, jež bylo identifikováno pouze v 38 % položek vzorku. Jiným důležitým prvkem, který

ulehčuje samostatné učení, je informace o době, kterou studenti budou potřebovat, aby porozuměli materiálu; ta se objevila pouze v 21 % položek vzorku. Zvýšený důraz je kladen na skutečnost, že ne všichni studenti mají stejné znalosti a učí se stejným způsobem, takže je důležité zahrnout nějakou formu hodnocení předchozích znalostí studentů, aby bylo možno označit část výukového materiálu, které by měli věnovat zvláštní pozornost. To bylo zjištěno pouze u 6 % respondentů. Bylo by rovněž užitečné u těchto materiálů rozlišit základní či pokročilou úroveň téhož dokumentu, což učinila pouze tři procenta respondentů. Další základní prvek – zavádění určité formy hodnocení – byl identifikován pouze v 21 % vzorku. Výše uvedená zjištění prezentují autoři zprávy jako hlavní aspekty, ve kterých je třeba zlepšit kvalitu materiálů. V budoucím stádiu vývoje je podle nich třeba pokročit směrem ke zpestření metodik výuky spíše než k využití samotné vysvětlovací metody. Navíc by měla cvičení zahrnovat více prvků zpětné vazby, protože ty, jež existují v současné době, jsou příliš primitivní. Cvičení dotazníkového typu by měla obsahovat více herních prvků. Navíc k těmto prvkům, které se přímo dotýkají vyučovacího procesu, by měly výukové materiály rozvíjet i ty, které preferují využitelnost a přístupnost a které umožňují větší interaktivitu studentů se systémem. Měly by být také včleněny informace zaměřené na studenty distančního vzdělávání, kteří jsou stále více cílem nabídek univerzitního vzdělání. Chtějí-li vysokoškolské knihovny, aby se prohloubila jejich role ve všech aspektech vzdělávání, musí poskytovat výukové materiály vysoké kvality. Jsou zde určité známky pokroku, jako například ve španělských univerzitních knihovnách, sledovaných Somozou Fernández a Abadalem, kde se již přešlo od učení, jak využívat bibliografických zdrojů k vyučování informační gramotnosti včetně stanovování vzdělávacích cílů, zdokonalení cvičení a dalších výukových prvků. Nicméně je třeba ještě mnoho udělat, než výukové materiály vytvářené vysokoškolskými knihovnami dosáhnou zralejšího stádia vývoje. Stat je doplněna četnými tabulkami a grafy (např. Přehled užitych ukazatelů, Témata výukových materiálů, Úrovně náročnosti obsahu apod.).

64. TOUITOU, Cécile. Externalisation et privatisation : petite histoire récente des pratiques dans quelques bibliothèques d'Amérique du Nord [Outsourcing a privatizace : stručný popis nedávných zkušeností několika severoamerických knihoven]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2008, t. 53, n° 2, s. 20-24. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2008-02-0020-002>>. ISSN 0006-2006.

Článek v předním francouzském knihovnickém časopise přináší přehled postupného outsourcingu vybraných činností v severoamerických veřejných knihovnách, zejména z důvodu krácení rozpočtu. Prvním příkladem je **outsourcing okrajových činností knihovny**, se kterým se pojí úspěch nových služeb nabízených dodavateli. Například společnost Syndetics nabízí doplnění katalogizačních záznamů o fotografií přebalu knihy, shrnutí, výtahy, kritiky, biografie hlavních postav díla atd. Některé knihovny svěří vnějším dodavatelům péči o beletrii pro dospělé, kde je výběr jednodušší, a po několika zkušebních měsících smlouvou prodlužují. Knihovníci se pak mohou více věnovat analýze sbírek a rozvoji akviziční politiky (zejména odborné literatury) podle potřeb uživatelů. Druhým příkladem je **outsourcing základních odborných činností**, případně privatizace knihovny. Správní obvod Riverside v Kalifornii v roce 1997 jako první svěřil do péče společnosti Library Systems and Services (LSSI) svých 26 knihoven jako důsledek vážných finančních problémů, kterým čelil. Zachoval si však právo rozhodovat o strategickém směřování knihovní sítě. LSSI zrušila nemalý počet míst středního managementu a administrativy. To jí umožnilo rozšířit otevírací dobu knihoven o 25 % a navýšit rozpočet pro akvizici. Podobně bylo v dubnu 2007 kvůli nedostatku finančních zdrojů uzavřeno 15 knihoven obvodu Jackson ve státě Oregon. Po několikaměsíčních debatách byla správa knihoven svěřena společnosti LSSI, knihovní fondy a budovy zůstaly ve vlastnictví obvodu. Na přelomu let 2007 a 2008 spravovala společnost LSSI zhruba padesát knihoven ve Spojených státech. Její úspěch je založen nejen na centralizovaném vedení lidských zdrojů, ale i na větších možnostech vyjednávat nižší ceny nakupovaných dokumentů, než tomu je u jednotlivých knihoven. Ve Francii se o outsourcingu knihovnických činností začalo hovořit v souvislosti s vytvářením interkomunálních knihovnických sítí. Zde bylo možné sledovat obavy knihovníků, kteří si nepřáli, aby byly některé činnosti svěřovány či sdíleny na úrovni sítě. Celý článek, který uvádí další příklady outsourcingu v severoamerických knihovnách, by měl vést k zamyšlení, které činnosti jsou v knihovnách páteří a které by bylo naopak vhodné svěřit do péče vnějšmu dodavateli, a to ku prospěchu všech zúčastněných stran.

65. VINKLER, Peter. Eminence of scientists in the light of the h-index and other scientometric indicators [Důležitost vědců ve světle h-indexu a dalších scientometrických indikátorů]. *Journal of Information Science*. 2007, vol. 33, no. 4, s. 481-491. Pro oprávněné uživatele dostupné také ze systému SAGE Journals Online: <<http://jis.sagepub.com/>>. ISSN 0165-5515 (tištěná verze). ISSN 1741-6485 (online verze). DOI 10.1177/0165551506072165.

Scientometrie nenabízí žádnou jednoduchou konzistentní metodu, která by byla použitelná pro měření vědeckého významu jednotlivců. Metoda tzv. h-indexu, kterou představil Hirsch, je aplikovatelná pouze pro případy evaluace publikací starších vědců s podobnými publikačními vlastnostmi. Navíc by důležitost vědců a výzkumných týmů neměla být posuzována podle množství vyprodukovaných informací, ale zejména podle jejich dopadu (vlivu) na vědu. Tzv. h-index např. vědci se čtyřiceti publikacemi neumožňuje dosáhnout vyšší hodnoty indexu než 40. Při aplikaci h-indexu se také setkáváme s řadou dílčích problémů, index mj. nerozlišuje vlastní citace od citací nezávislých (autoři s vysokou mírou vlastních citací získávají nezaslouženou výhodu), je nevýhodný pro vědce, kteří pracují sami nebo v malých týmech (nejvyšší počet publikací představuje nejvyšší limit pro h-index), a nebere v úvahu bibliometrickou různorodost oblastí a podoblastí vědy. V příspěvku jsou proto navrženy relativně jednoduché metriky, které umožňují spočítat indexy s podobným potenciálem, jakým disponuje h-index. Za tím účelem autor pracuje s citačními daty reprezentujícími 21 významných vědců, kteří byli v roce 2000 nominováni na členy Maďarské akademie věd. Bylo zjištěno, že aplikace h-indexu, v němž jsou zahrnuty i vlastní citace, nepřináší správné výsledky, pokud je míra vlastních citací vysoká. Autor dále dospěl k závěru, že vědci s řadou spolupracovníků a spolupracujících partnerů mohou obdržet více citací než stejný počet publikací vědců s méně spoluautorů. Hodnotíme-li publikační výstupy jednotlivců, neměly by být započítávány vlastní citace a při počítání scientometrických indikátorů pro účely komparace by měl být brán v úvahu počet spoluautorů. Samotný počet citací může být vhodným měřítkem dopadu a kvantity informací produkovaných jednotlivci, neboť existuje relativně silná korelace mezi indexy publikační významnosti a celkovým počtem citací. Posuzování vhodnosti indikátoru, který má být použit pro srovnávací evaluaci jednotlivců, nemůže být provedeno bez rozsáhlých empirických studií.

66. WAHNICH, Stéphane. Une étude de préprogrammation par un prestataire : l'exemple de la bibliothèque de la Ponatière à Échirolles [Studie preprogrammingu provedená poskytovatelem služeb : příklad knihovny Ponatière v Échirolles]. *Bulletin des Bibliothèques de France*. 2008, t. 53, n° 2, s. 56-59. Dostupný také z WWW: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2008-02-0056-008>>. ISSN 0006-2006.

Rekonstrukci knihovny městské části Ponatière ve francouzském Échirolles (region Rhône-Alpes) předcházela důkladná studie preprogrammingu uskutečněná institutem sociologických studií a kabinetem urbanismu. K provedení studie bylo přistoupeno v iniciativy města, cílem bylo uvést v soulad kompetence a analýzy obou institucí. Sociologická studie potvrdila jedinečnost knihovny, která spočívá v jejím sice zastaralém vybavení, nicméně knihovna funguje moderním způsobem: spolupracuje v síti s třemi sousedními městskými knihovnami, stejně tak vztahy knihovníků s veřejností byly ohodnoceny jako výborné. Studie zároveň umožnila určit sociální strukturu města a jeho jednotlivých čtvrtí, podobně i sociální specifika obyvatel (v této městské části se jedná převážně o slabší sociální skupiny). Kabinet urbanismu tuto výzvu akceptoval a na zelené louce vytvořil studii preprogrammingu, která bere v potaz výsledky a doporučení sociologické analýzy, zároveň i očekávání zúčastněných stran a obyvatel města. Díky této neobvyklé organizaci, kterou si vyžádalo samo vedení města Échirolles pro svou novou knihovnu, díky dobře identifikovaným kompetencím a díky dodržování doporučení studie ze strany města si knihovna v Ponatière jistě uchová svou jedinečnost a důležitou kulturní a sociální roli, kterou ve své městské části má. Již nyní do knihovny v Ponatière lidé nechodí jen pro knihy či jiné dokumenty, ale rozvíjejí se zde také společenské vztahy, a to aniž by si to čtenáři plně uvědomovali. Článek je doplněn představením sítě knihoven v Échirolles od Martine Cribier-Kozyra.

67. WALSH, Andrew. Text messaging (SMS) and libraries [Odesílání textových zpráv (SMS) a knihovny]. *Library Hi Tech News*. 2009, vol. 26, no. 8, s. 9-11. ISSN 0741-9058.

Mobilní telefony jsou dnes téměř všudypřítomné. Nejvíce se využívají funkce pro přenos hlasu

a textových zpráv (jen ve Velké Británii je denně odesláno na 217 milionů textových zpráv). Knihovny jsou teprve na počátku mobilní výuky, zejména učení prostřednictvím mobilních telefonů. Projekty mobilního učení dokázaly velký potenciál v podpoře vzdělání (především v podpoře vysokoškolského vzdělání). Široké a neustále se obměňující volné užití služeb Webu 2.0 lze pro knihovnu využít k instrukcím a komunikaci skrz textové zprávy (SMS). Služby jako moblog (www.moblog.net) nebo Jaiku (www.jaiku.com) podporují mobilní blogy, na které registrovaný uživatel může posílat příspěvky, sdílet skupiny apod., prostřednictvím SMS. To umožňuje snadné stáhnutí a prohlížení zpráv od mnoha uživatelů na jednom místě prostřednictvím připojení k internetu. Kratší mobilní blogování nabízí Twitter (www.twitter.com), který uživatelům umožňuje navzájem „sledovat“ nebo používat klíčových slov v příspěvcích. Využívají se jako způsoby zpětné diskuse ve třídě nebo při anonymním dotazování. Předpokladem účinné diskuse je skupina osob, jež vyzve k přihlášení a k přispívání do blogů. I když je skupina ve třídě pohromadě fyzicky, část z ní upřednostní vyjádření v blogové diskusi (osoba se tím stává do jisté míry anonymní), tudíž použije asynchronní distanční diskusi. Při užívání mikrobloginových služeb nesmíme zapomínat na sílu signálu telefonního poskytovatele – i když má lektor v přednáškovém sále výborný signál, mobilní telefony studentů mohou mít jiného poskytovatele a signál tím pádem minimální nebo dokonce žádný, a tak se část studentů nemůže zúčastnit jednání/diskuse. Mikrobloginové služby mohou být tedy ideální pro distanční studenty (nejsou omezeny místem a časem). Mobilní telefony jsou i nástroji komerčních diskusí, zejména v televizních anketách, kdy uživatelé používají své mobilní telefony jako hlasovací bloky. Tato služba je poměrně drahá. Snad zatím jedinou bezplatnou je služba *VotApedia* (www.votapedia.com), která vznikla s cílem podpořit využívání systémů divácké odezvy. Výhodou mobilního učení je možnost učít se kdykoli a kdekoli, přičemž množství informací limituje uživatel sám. Poskytnout uživatelům knihovny šanci napsat rychlé otázky do knihovny, jako způsob doplnění stávajících referenčních služeb, je snadný způsob využití textových zpráv. Existuje řada způsobů zavedení služby, od navržení a naprogramování SMS referenčních služeb, přes online SMS služby (např. www.pageone.co.uk/janettxt), systém pro odpovědi na chatu nebo bezprostřední odkaz na odesílání zpráv z *library3hlp* (<http://library3hlp.com>, integrace mobilního telefonu pomocí otevřeného zdrojového kódu Android). Příkladem systému pro tento druh služby je „Text a Librarian“ od *Mosio* (www.textalibrarian.com/). Online SMS systémy mívají možnost zaslání textu velkému počtu lidí najednou. Systémy řízení knihovny mohou podporovat zaslání oznámení knihovny pomocí SMS zpráv, nikoli e-mailem nebo dopisem. Jakmile se oznámení z knihovny pomocí SMS stanou normou, umožní to knihovníkům větší kreativitu a uživatelé tak získají přístup k aktuálním informacím a stavům svých výpůjček kdekoli a kdykoli.

68. YANG, Hsin-Chang; LEE, Chung-Hong; CHEN, Ding-Wen. A method for multilingual text mining and retrieval using growing hierarchical self-organizing maps [Metoda multilingválního vyhledávání textu a vyhledávání v něm s využitím expandujících hierarchických samoorganizujících se map]. *Journal of Information Science*. 2009, vol. 35, no. 1, s. 3-23. ISSN 0165-5515.

Poměrně obsáhlý článek se podrobně zabývá metodami počítačového zpracování textu a paralelního vyhledávání ve vícejazyčných dokumentech. Angličtina, která dosud vévodila webu co do množství uživatelů a zpřístupňovaných dokumentů se postupně ocitá v konkurenci dalších jazyků. Internet World Stats uvádí, že jen u 31,7 % uživatelů internetu je angličtina mateřským jazykem. Procento jinojazyčných uživatelů prudce stoupá, a to zejména u dokumentů v čínštině. Světové vyhledávače používají anglické indexy. V případě vícejazyčných dokumentů naráží uživatelé internetu na nepřekonatelnou jazykovou bariéru. Potřeba přístupu k multijazyčným dokumentům je stále naléhavější. Metody strojového překladu se neustále vyvíjejí a jsou stále nedokonalé. Autoři článku hledají způsoby, jak využít stávající poznatky počítačového zpracování textu jako základ pro dvojjazyčné vyhledávání v dokumentech na webu. Techniky překladu klíčových slov pro vyhledávání lze shrnout do tří oblastí: 1) využití strojového překladu, 2) využití bilingválního slovníku nebo terminologické báze, 3) užití statistického/probabilistického modelu založeného na paralelním textu. Autoři při zpracování textu vycházejí z poslední uvedené metody, která umožňuje vytváření a expanzi hierarchických map (self organizing maps – SOM), které tvoří neurální síť. Při vytváření hierarchických map autoři vycházeli z využití jazykových korpusů čínských a anglických, zpracovaných metodou klasterizace na principu hierarchicky se rozvíjející samoorganizující se mapy. Mapa je utvořena na základě počítačového zpracování paralelně přeložených dokumentů (čínšтина

– angličtina). Klíčová slova jsou zbavena stop slov atd. a redukována na kořeny a mezi slovy jsou vytvořeny vzájemné bilingvální významové vztahy. S použitím vektorového tréninku jsou postupně určeny další roviny vztahů na úrovni asociace dokumentů, klíčových slov v dokumentech a asociace dokumentů spolu s klíčovými slovy. Experimentálních výsledků bylo dosaženo praktickou aplikací metody na anglické a čínské korpusy z magazínu Sinorama. V závěru jsou porovnány účinky vyvinuté metody s Rauberovou metodou a výsledky ukazují, že i přes jistá omezení je tato metoda účinnější a aplikovatelná i na jiné jazyky.

69. YANG, Christopher C.; SAGEMAN, Marc. Analysis of terrorist social networks with fractal views [Analýza teroristických sociálních sítí pomocí fraktálního zobrazení]. *Journal of Information Science*. 2009, vol. 35, no. 3, s. 299-320. ISSN 0165-5515.

Marc Sageman je odborníkem na terorismus a ve svých pracích se zabývá především teroristickou činností Al-Kajdy. V článku společně s Christopherem C. Yangem testují zobrazovací techniky umožňující vizualizaci struktury sociálních sítí na základě vzájemné komunikace jejich členů a skupin. Sociální sítě v současnosti přitahují pozornost odborníků z oboru informační věda. Jejich vizualizace umožňuje nový přístup k analýze sociálních sítí a zároveň pomáhá při sdělování informací o fungování sítě, postavení a poslání jejích členů. Vizualizovaná sociální síť reprezentuje členy sítě, jejich interakce a vzájemné vztahy, přičemž uzlové body – členové sítě, jsou navzájem spojeny čarami vyjadřujícími vztahy a interakce. Dosud obecně užívaná matematická metoda, založená na užití kvantitativních metod zpracování údajů shromážděných k jednotlivým uzlům charakterizovaným vzájemností, blízkostí, kohezí, radikalitou apod., nebo metoda založená na principu rankizace (podobná při řazení výsledných stránek při vyhledávání na webu), nepostačuje při snadném a přehledném vyjádření vztahů, struktury, významu a charakteru propojení jednotlivých bodů (členů) sociální sítě. Sociální síť vyjádřená pomocí fraktálů, umožňujících vyjádřit vyčleněnou část celé struktury sociální sítě, lze aplikovat na kteroukoli jinou definovanou oblast sociální sítě. Síť teroristů je tvořena podskupinami skládajícími se z jednotlivců s vlastní rolí. Jsou zde vůdci, prostředníci, vykonavatelé, cvičitelé, plánovači atd. Analytik sociální sítě teroristů musí provést tři hlavní úkoly: detekovat podskupiny, identifikovat důležité osoby sítě a jejich role, a odhalit strukturu vzájemných vztahů. S použitím tradičních postupů je nutné přečíst velké množství zpráv, prohledat množství databází identifikovat entity a vztahy. K usnadnění analýzy sociálních sítí slouží moderní systémy jako např. COPLINK, který vyjadřuje vztahy pomocí dvourozměrných grafů, které jsou schopny vyjádřit pouze malé sociální sítě a nevyhovují v případě rozsáhlejších a komplexnějších systémů. Autoři vyvinuli algoritmus pro multidimenzionální vyjádření kriminálních sociálních sítí. Fraktální zobrazovací technika umožňuje analýzu komplexních sociálních sítí a je demonstrována na analýze rozsáhlé sítě džihádu, jejíž součástí je Al-Kajdá. Článek obsahuje algoritmy a počítačové postupy při zpracování struktury sociální sítě metodou fraktálů s ukázkami výsledných grafů (vztahy, resp. blízkost určená frekvencí je vyjádřena vzdáleností mezi body – čím intenzivnější jsou, tím blíže k sobě se body nacházejí), které jsou porovnány s klasickými grafy. Fraktálové zobrazení umožňuje, narozdíl od klasického pouhého zvětšení struktury metodou tzv. rybiho oka, zaměřit se na část struktury sítě metodou filtrování požadované oblasti sítě. V případě útoku z 11. září 2002 pak celou síť teroristů participujících na útocích a podskupinu v Hamburgu, její jednotlivé aktéry, vztahy mezi nimi a vztahy mezi touto skupinou a ostatní sítí. Pro vyhodnocení navrhované metody její autoři požádali 20 odborníků zabývajících se analýzou sociálních sítí, kteří po krátké přípravě prostudovali výsledné zobrazení a byli požádáni o odpověď na 16 otázek týkajících se interpretace grafů. Výsledky ukázaly, že je fraktálová metoda zobrazení daleko efektivnější pro identifikaci struktury a funkce sociální sítě především proto, že se lze s její pomocí zaměřit na jednotlivé podskupiny organizace nebo jednotlivce a analyzovat jejich vztahy k okolním jednotlivcům, či skupinám v síti.

70. YANG, Chyan; CHEN, Liang-Chu. Can organizational knowledge capabilities affect knowledge sharing behavior? [Mohou mít znalostní schopnosti organizace vliv na chování při sdílení znalostí?]. *Journal of Information Science*. 2007, vol. 33, no. 1, s. 95-109. 51 lit., příl. Pro oprávněně uživatele dostupné také ze systému SAGE Journals Online: <<http://jiss.sagepub.com/>>. ISSN 0165-5515 (tištěná verze). ISSN 1741-6485 (online verze). DOI 10.1177/0165551506068135.

Sdílení znalostí hraje stále významnější úlohu při určování výsledků řízení znalostí. Předložená studie si klade za cíl prozkoumat vztah mezi znalostními schopnostmi organizace a sdílením znalostí. Autoři identifikovali čtyři typy znalostních schopností organizace, a to s kulturní, strukturální, lidské a technické. Kultura, struktura, lidé a technologie představují také čtyři typy zdrojů organizace, s nimiž při výzkumu faktorů majících vliv na sdílení znalostí pracovali autoři výzkumu. Ten si kladl za cíl ověřit platnost dvou hypotéz: 1) znalostní schopnosti organizace mají pozitivní vliv na sdílení znalostí v organizaci (ty byly dále rozčleněny na čtyři podhypotézy podle čtyř výše zmíněných typů znalostních schopností organizace) a 2) firmy, které implementují řízení znalostí, se více účastní aktivit souvisejících se sdílením znalostí než firmy, které jej neimplementují, a firmy, které implementují řízení znalostí, si budou vést lépe ve znalostních schopnostech organizace (kulturních, strukturálních, technických a lidských) než firmy, které jej neimplementují (druhou hypotézu tak představují dvě podhypotézy). Při výzkumu byla využita metoda dotazníkového šetření, přičemž vybraný vzorek zahrnoval osoby zastávající různé pozice, pocházející z různých oddělení a odvětví. Před rozesláním finální verze dotazníku byl proveden dvoufázový pilotní test. Dotazník byl k dispozici po dobu dvou měsíců. Autoři výzkumu obdrželi 278 vyplněných dotazníků, celkem bylo osloveno 410 potenciálních respondentů, 22 dotazníků však nebylo pro účely výzkumu použitelných, tj. celková návratnost dosáhla 62,4 %. Výsledky ukázaly vliv implementace řízení znalostí na znalostní schopnosti organizace a sdílení znalostí. První část druhé hypotézy byla potvrzena, druhá část pouze částečně (na základě získaných dat nebylo potvrzeno zlepšení technických schopností). Pro ověření platnosti první hypotézy byla použita vícenásobná regresní analýza, zkoumány byly dva různé (nezávislé) modely – zatímco v prvním byly znalostní schopnosti organizace považovány za souhrnnou proměnnou, ve druhém modelu se jednalo o čtyři různé proměnné podle zmíněné typologie znalostních schopností. Při užití prvního modelu byla potvrzena platnost první hypotézy; při užití druhého modelu byly potvrzeny podhypotézy pracující se strukturálními, lidskými a technickými schopnostmi, naopak nebyl identifikován pozitivní vztah kulturních znalostních schopností a sdílení znalostí. Autoři také zkoumali vztah znalostních schopností organizace a sdílení znalostí na základě rozdělení dat podle implementace řízení znalostí na firmy implementující řízení znalostí a firmy, které jej neimplementují. U skupiny firem implementující řízení znalostí byl zjištěn pozitivní vztah technických, strukturálních a lidských znalostí s aktivitami souvisejícími se sdílením znalostí. Ani v tomto případě nebyla zjištěna korelace sdílení znalostí a kulturních znalostních schopností. V obou těchto skupinách je silnější vztah lidských a strukturálních znalostních schopností se sdílením znalostí než vztah technických znalostních schopností ke sdílení znalostí. Technické znalostní schopnosti představují nutnou, ale nikoliv postačující podmínku ve znalostní organizaci. Pokud organizace vlastní více organizačních schopností pro kombinaci zdrojů znalostí tak, aby mohly být generovány nové znalosti, sdílení znalostí bude pravděpodobně efektivnější.

Přehled anotátorů:

36. PhDr. Miroslav Ressler
37. Alena Kubátová
38. Mgr. Daniel Kindl
39. Mgr. Veronika Tichá
40. Alena Kubátová
41. Mgr. Veronika Tichá
42. Mgr. Veronika Tichá
43. PhDr. Miroslav Ressler
44. Mgr. Daniel Kindl
45. PhDr. Miroslav Ressler
46. Mgr. Linda Jansová
47. Mgr. Veronika Tichá
48. Mgr. Daniel Kindl
49. Mgr. Veronika Tichá
50. Mgr. Linda Jansová
51. Mgr. Daniel Kindl
52. Alena Kubátová
53. Alena Kubátová
54. Mgr. Linda Jansová
55. Mgr. Linda Jansová
56. Mgr. Veronika Tichá
57. Mgr. Eva Bartůňková
58. Mgr. Eva Bartůňková
59. Mgr. Eva Bartůňková
60. Mgr. Eva Bartůňková
61. Mgr. Daniel Kindl
62. Alena Kubátová
63. PhDr. Miroslav Ressler
64. Mgr. Veronika Tichá
65. Mgr. Linda Jansová
66. Mgr. Veronika Tichá
67. Alena Kubátová
68. Mgr. Daniel Kindl
69. Mgr. Daniel Kindl
70. Mgr. Linda Jansová